SBF

Svenska Bågskytteförbundet

DOMAREHANDBOK 2022

Utgåva 2022-10-01

Översättning, bearbetning och tillagd text:

Claes Colmeus, oktober 2022

Förord

Denna domarehandbok bygger till stor del på WA Judges' Guidebook. Den är där det behövs anpassad för SBFs behov, bland annat är en del text som bara berör domarearbetet vid VM och OS inte medtagen. Boken bygger på de regler som gällde från och med 1 september 2022.

Resten av förordet kommer direkt från originalet

> Som en introduktion vill vi citera några ord av vår framlidne hedersordförande, Don Lovo – baserat på hans artikel i FITA Judges Newsletter nummer 41/1994:
>
> *Domare? Vad innebär det?*
>
> Mitt uppslagsverk och min ordlista på datorn innehåller minst ett dussin olika betydelser av ordet JUDGE (= domare, döma eller bedöma), till exempel bevisa, fastställa, verifiera, säkerställa, betänka mm. Men två som jag verkligen gillar är rättvisa och skiljeman. Jag tror att just dessa talar om hur en bra domare är funtad.
>
> Ingenstans står det "En domare skall helt enkelt citera och tillämpa reglerna".
>
> Låt oss se ett exempel på skillnaden mellan blind och förnuftig regeltillämpning.
>
> Antag att en man i alkoholpåverkat tillstånd kör för fort i ett samhälle. Han stoppas av en polis som förser honom med handbojor och tar honom till stationen för provtagning och tillnyktring. Tio minuter senare stoppar samma polis en annan bil i samma hastighet på samma ställe. Han har ett medvetslöst svårt skadat barn i bilen som behöver komma snabbt under akutvård. Två män har brutit mot samma lag nästan samtidigt. Ska de bestraffas lika? Självklart inte anser alla. Men en del domare handlar precis så.
>
> Slå inte bara upp boken och leta upp en regel som gör att du kan ta några straffpoäng från skytten. Leta efter en regel som ger dig möjlighet att bevara skyttens poäng i stället.
>
> Men om skytten har begått ett regelbrott som ger honom en fördel gentemot andra tävlande, exempelvis i skjutavstånd, skjuttid, antal pilar, poäng etc. så måste du omedelbart och korrekt bestraffa honom, för att du ska skydda de övriga skyttarnas rättigheter, de som inte bröt mot regeln.
>
> Jag vill också nämna ett fall där en speaker när finalronden skulle börja annonserade att fel skytt skulle skjuta först. Detta gjorde båda skyttarna osäkra, och båda sköt sin första pil samtidigt, båda väl inom skjuttiden. Flera domare ansåg att den skytt som sköt i fel ordning skulle förlora värdet av den pilen, och därmed också matchen. Det är varken mer eller mindre än regelmissbruk! Den enda orsaken till att vi skjuter en pil i taget är för att skapa mer spänning för mediafolket. Hade det inte varit för det, skulle vi definitivt skjuta samtidigt, som det var tidigare, för att spara tid. Avsikten med tidtagningsreglerna är att hindra att en skytt tar sig mer tid än vad som är tillåtet!
>
> I det här fallet, drog någon av skyttarna fördel på ett osportsligt sätt? Tog någon av skyttarna otillåtet lång skjuttid? Ska en skytt bestraffas för ett misstag av tävlingsledningen??? Behöver jag besvara detta? Det hoppas jag verkligen inte….

Denna handbok är till för att hjälpa domare och tävlingsarrangörer att göra sitt arbete, och för att låta skyttarna njuta av sin sport. Den ersätter inte regelboken, och gör inga anspråk på att vara heltäckande. Vid minsta tveksamhet, läs i regelboken och de senaste regeltolkningarna.

Sergio Font (Domarekommitténs ordförande)
Indranil Datta
Robert Erica
Sabrina Steffens
Graham Potts

TACK!

Domarekommittén vill härmed tacka alla som hjälpt till med att utvärdera och korrigera denna publikation under dess tillkomst. Deras bidrag, förslag och korrekturläsning har varit av stort värde för att göra handboken så komplett och felfri som möjligt.

Innehåll

Förord ... *3*
TACK! ... *4*
Innehåll ... *5*
DOMARE OCH ETIK ... *9*
Att vara domare ... **9**
Ha alltid ett öppet sinnelag ... **9**
Domarearbetets filosofi ... **9**
Domarens neutralitet ... **10**
Att göra och inte göra som domare ... **10**
Gör så här… ... **10**
Men inte så här… ... **10**
ATT BLI DOMARE OCH ATT VARA DOMARE ... *11*
Att bli domare ... **11**
Regelboken ... **11**
Att vara domare ... **11**
FÖRE TÄVLINGEN ... *12*
Introduktion ... **12**
Tävlingsarrangören ... **12**
Kommunikation ... **12**
Information ... **14**
Media ... **14**
Utrustningskontroll ... **14**
Recurvebåge ... **14**
Compoundbåge ... **15**
Barebow ... **15**
Traditional ... **16**
Pilar ... **18**
Klädsel ... **18**
Reklam ... **18**
Tidgivningsutrustning mm ... **19**
Säkerhet på banan ... **19**
Bankontroll, tavelskytte utomhus ... **19**
Buttar ... **19**
Tapeter ... **20**
Bankontroll, tavelskytte inomhus ... **20**
TÄVLINGSPROCEDURER KVALIFICERING, RANKING ... *22*
Taveluppsättning ... **22**

Träningsskjutning ... 22
Skyttarnas utrustning ... 22
PÅ SKJUTLINJEN ... *23*
Skyttarnas placering ... 23
Farligt uppdrag ... 23
Tremeterslinjen – icke skjutna pilar ... 24
Information till skyttar på skjutlinjen ... 24
Kikare/teleskop på stativ ... 25
Skytt som lämnar skjutlinjen ... 25
Elektronisk information ... 25
PROBLEM VID MÅLET ... *26*
Studsande eller hängande pil ... 26
Genomskjutning ... 26
MATERIELFEL ... *27*
Medicinska problem ... 28
Flera skyttar med pilar att ta igen ... 28
SKJUTTIDEN ... *28*
Skjutning före eller efter signal ... 28
Skillnader mellan ljus- och ljudsignalen ... 29
Förvarningssignalen ... 29
MARKERING OCH PROTOKOLLFÖRING ... *29*
Domarens plats vid markeringen ... 29
Pilvärdering – en domare ... 30
Pilar inom och utom skjuttiden ... 31
För många pilar ... 32
Flera regelbrott samtidigt ... 32
Skjutprotokoll och rättelser ... 32
Poängberäkning inomhus ... 32
Märka hål ... 33
Pilar kvar i tavlan ... 34
Problem vid målet ... 34
En fallen butt ... 34
Särskjutning i kvalificeringsronden ... 34
OSPORTSLIGT BETEENDE ... *35*
TÄVLINGSPROCEDURER ELIMINERING OCH FINALER ... *36*
Introduktion till eliminerings- och finalronder ... 36
Elimineringsronder ... 36

Finalronder **36**
Ingen extra tid för materielfel eller medicinska problem ges vid matchskjutning. **36**
SM-rond utomhus, individuellt **36**
SM-rond utomhus, lagtävling, kvalificering och ranking **37**
SM-rond inomhus, lagtävling, kvalificering och ranking **37**
Finalskjutning för lag, SM **37**
Regelbrott under lagtävlingen **38**
Mindre regelbrott **38**
Större regelbrott **38**
Särskjutning för lag – finalronder **38**
Domare vid skjutlinjen **39**
Bye **39**
Uppgiven match **39**
Lika poäng och särskjutning – individuellt **40**
50 meter Compoundrond **40**
FÄLTSKYTTE ***41***
Bankontroll - säkerhet **41**
Bankontroll - målen **41**
Andra faciliteter **42**
Domarens tilldelade område **42**
Materielkontrollen **42**
Skjuttiden **42**
Avståndsmätning **43**
Lagtävlingen i fältskytte **43**
Finalronderna – individuellt och lag **43**
Särskjutning **43**
Finalmål **44**
Tidtagning - individuellt **44**
Tidtagning - lag **44**
30-sekundersvarning **44**
Lagfinaler **44**
Vad är tillåtet och inte tillåtet på den omärkta fältbanan? **44**
Följande är inte tillåtet på den omärkta fältbanan **44**
Följande anses tillåtet på den omärkta fältbanan **46**
SBF FÄLTROND ***47***
SBF JAKTROND ***48***
3D – EN KORT INTRODUKTION ***49***
Bågarna **49**

Tävlingen **50**
Banan **51**
Målen **51**
Skjutningen **52**
Materielfel **52**
Protokollföring **52**
Särskjutning **53**
TÄVLINGSJURY ***54***
Procedur för överklagande **54**
SBF KLASSINDELNING ***55***
CHECKLISTA TAVELBANA ***56***
CHECKLISTA FÄLT OCH 3D ***57***
TÄVLANDE MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING, PARABÅGSKYTTE ***58***
Vem är funktionsnedsatt, enligt reglerna? **58**
Hur mycket plats på skjutlinjen behöver en rullstolsburen skytt? **58**
Får en funktionsnedsatt skytt stanna kvar på skjutlinjen? **58**
Får en funktionsnedsatt skytt ha en medhjälpare som lägger pilen på bågen? **58**
Markering - pildragning **59**
Att dra strängen intill rullstolen **59**
Funktionsnedsatta skyttar i lagtävling **59**
Amputerade **59**
Teleskop **59**
Stöd av stolen **59**
SKJUTLEDAREN ***60***
Perspektiv på skjutledaren **60**
Förberedelser före tävlingen **60**
Vid ankomsten till tävlingsplatsen **61**
Under tävlingen **62**
Sammanfattning **63**

DOMARE OCH ETIK

Att vara domare

Att vara domare är ett privilegium. Hur uppdraget lyckas beror på vars och ens integritet, karaktär, kunskaper och tankeförmåga. Vi skall tjäna tävlingen, inte styra den. Det är vår skyldighet att vara absolut säkra på de regler vi tillämpar, men samtidigt inte vara överdrivet auktoritativa. Detta är ibland en svår balansgång.

Ha alltid ett öppet sinnelag

Var beredd att noga lyssna till förklaringar från berörda skyttar och funktionärer och gör en balanserad bedömning. Det är vårt ansvar att tillämpa procedurerna (som bland annat beskrivs i denna handbok) för att i hela bågskyttesverige få en likartad bedömningsgrund, vilket bidrar till att skyttarna får förtroende för att tävlingen är rättvis och att vi alltid har samma tävlingsvillkor och skjutprocedurer.

Domarearbetets filosofi

Alla funktionärer vid en tävling har som främsta uppgift att säkerställa att tävlingen förlöper friktionsfritt så att de tävlande får möjlighet att prestera så bra som möjligt.

Grundfilosofin för våra domare finns i den olympiska eden för funktionärer:

"On behalf of all Judges and officials, I promise that I will officiate in these Olympic games with complete impartiality, respecting and abiding by the rules which govern them, in the true spirit of sportsmanship."

"Å alla domares och funktionärers vägnar lovar jag att jag ska tjäna dessa Olympiska spel med total opartiskhet, respektera och följa spelens regler, i sann sportsmannaanda.

Tyvärr förekommer det att tävlande försöker bättra på sina prestationer och placeringar på alla tillgängliga sätt, också genom att utnyttja svagheter hos en domare. Även om vi definitivt inte gillar detta, är det oklokt att bortse från möjligheten.

Ibland är det nödvändigt att vara fast besluten för att säkerställa att allas prestationer baseras på en korrekt och rättvis tillämpning av de regler som WA och SBF har fastställt.

För att klara detta måste domaren vara medveten om de möjligheter som en och annan tävlande kan utnyttja för att bättra på sina resultat. Vi måste vara förebilder när det gäller rättvisa och behärskning, och aldrig låta en tävlande provocera oss att tappa humöret eller ändra vårt synsätt.

Vi måste känna reglerna i grunden, inklusive de senaste ändringarna och tolkningarna. Det är nödvändigt att vi håller oss ajour, så att vi inte tillämpar gamla och avskaffade regler. Vi måste skydda allas rättigheter, och därför skall vi tillämpa regelverket klokt och konsekvent.

Till att börja med måste vi vara säkra på att vi har all tillgänglig och korrekt information. Det är inte en svaghet att konsultera andra domare före ett avgörande, tvärtom visar det på en önskan att fatta ett absolut korrekt beslut.

Ibland går det inte att avgöra ett ärende så att alla inblandade blir nöjda. Om det inträffar kan vi vänta med beslutet tills vi ordnat ett möte med samtliga tävlingens domare för att diskutera saken, för att ge de inblandade ett bestämt besked.

En domare skall vara kunnig och välinformerad, villig att diskutera regler och lära ut om det behövs, och vara artig men bestämd i sina beslut. Det är så vi kan visa att vi är professionella i vår tjänsteutövning.

Kom ihåg att en tävlande är precis det – en tävlande, som framför allt vill göra sitt bästa.

World Archerys etiska kod är grunden för hur domaren, som en del av World Archery, bekräftar sin lojalitet med det Olympiska idealet. World Archerys etiska kod grundar sig på IOCs etiska kod och syftar till att bevara de höga etiska värden som leder World Archery, dess funktionärer och alla dess medlemmar. **(Bok 1, appendix 2)**

Domarens neutralitet

En domare som tjänstgör representerar aldrig någon klubb eller annan organisation, inte ens tävlingens arrangör, utan ska vara helt neutral. Därför skall domaren aldrig bära klubbtröjan eller någon annan klubbsymbol. Men även om vi alltid förutsätter domarens neutralitet kan det vara klokt att försöka undvika situationer där man skulle kunna misstänka jäv genom klubbtillhörighet eller liknande, till exempel vid matchskjutning. Det är både huvuddomarens och den enskilde domarens ansvar att i sådana fall ta initiativ till ett domarebyte.

Att göra och inte göra som domare

Det går inte att göra en fullständig lista på vad en domare ska göra eller undvika. Kom bara ihåg att **ditt uppträdande ska vara till heder för bågskyttet, World Archery, SBF, dig själv och andra domare.** Försök förstå hur tävlande, åskådare, funktionärer och andra uppfattar dig, och handla därefter. **Sunt förnuft måste alltid vara vägledande.**

Gör så här…

- Bär domaretröja eller -väst och lång- eller kortbyxor (inte camo och/eller säckiga) som ju numera är den fastställda domareklädseln. Bär den med stolthet för att du har rätt till det, och för att ge ett positivt bidrag till tävlingen.
- Se på dig själv som en värd som välkomnar sina gäster.
- Var entusiastisk, artig och vänlig.
- Tillämpa reglerna rättvist, konsekvent och bestämt.
- Erbjud artigt hjälp åt alla: skyttar, lagledare, gäster, åskådare, media och andra funktionärer.
- Framförandet av Nationalsången innebär att du visar respekt genom att stå upp och ta av eventuell huvudbonad.

Men inte så här…

- Låt inte din uppmärksamhet förirra sig från din huvuduppgift, som är tävlingen.
- Rök och drick inte på tävlingsfältet, det skadar din professionella image. Rökning på tävlingsfältet är dessutom förbjuden för både tävlande och funktionärer.
- För inga längre samtal med tävlande eller andra funktionärer när du fullgör din domaretjänst, det kan se ut som att du inte koncentrerar dig på din uppgift, eller att du favoriserar vissa skyttar.
- Skapa inte störningar om det gäller annat än rena säkerhetsfrågor. Om möjligt, dina kontakter med skyttarna i andra ärenden än säkerhet, bör ske genom lagledare/tränare om det finns sådan tillgänglig.

- Bär inte kamera öppet, eller använd musikspelare medan du tjänstgör. Det tyder på att du inte är koncentrerad på domarearbetet. Men visst kan du ha en kamera i domareväskan eller fickan för att använda på lediga stunder, eller för att dokumentera en bedömningssituation.
- Ha inte mobiltelefonen påslagen med ljud under arbetet om den inte ska användas för kommunikation med tävlingsledningen.

ATT BLI DOMARE OCH ATT VARA DOMARE

Att bli domare

Det finns många goda skäl att bli domare, var och en har förstås sina egna. Domareutbildningen och utnämningen är en enkel match, en kurs över en helg, att ha fyllt 16 år och att ha minst två års erfarenhet av bågskytte (inte nödvändigtvis som skytt), så är det klart. Att bli en bra domare är en helt annan sak. Det kräver engagemang, både under domaretjänstgöring och däremellan. Domarekursen lär dig nog inte så mycket om regelbokens innehåll, den är till stor del upplagd för att skapa en enhetlig regeltillämpning i hela landet, och att ge domaren rätt inställning till uppgiften.

Regelboken

Ingen kräver att en domare ska kunna regelboken utantill, men du måste snabbt kunna hitta i den när det behövs. Och din regelbok måste vara aktuell. Tävlingsreglerna är inte huggna i sten, utan kan ändras, ibland med kort förvarning. Det internationella regelverket från WA fastställs vid kongressen som hålls vartannat år (udda år) och gäller normalt från 1 januari året efter. Man skiljer mellan regler och underregler (Laws och Bylaws). Styrelsen kan när som helst besluta om ändringar av underregler och från när de ska gälla. Det förekommer att nya underregler gäller från samma dag som de publiceras. Vid nästa kongress skall styrelsens regeländringar antingen fastställas eller förkastas. Nya bylaws förs in i regelboken från den dag de börjar gälla. Den publiceras på www.archery.org under Sport/Rules.

SBF har en liknande procedur numera. Det finns en regelkommitté som hanterar alla regelförslag. Ändringar av mindre vikt kan kommittén besluta om efter remiss till landets föreningar, viktigare ärenden bereds och läggs fram som förslag till årsstämman. Det innebär att alla förslag om ändringar av tävlingsregler skall ställas till regelkommittén. Förslag kan komma från enskilda medlemmar, klubbar eller distrikt. Ett förslag från en enskild medlem skickas gärna via den egna klubben och via distriktet, som båda skall yttra sig och tillstyrka eller avstyrka förslaget. Även en instans som avstyrker ett förslag skall sända det vidare åtföljt av ett yttrande.

WA-reglerna gäller i Sverige endast i den utsträckning det hänvisas till dem i regelboken, och om en WA-regel då kommer i konflikt med en SBF-regel, gäller SBF-regeln.

Regeltolkningar från WA kommer med ojämna mellanrum och publiceras på www.archery.org under Sport/Rules/Interpretations. Dessutom är aktuella tolkningar inlagda i den interaktiva regelboken. Tyvärr är inte alla regler glasklara, och det inträffar också saker som man inte har förutsett. Begäran om regeltolkningar måste komma från ett medlemsförbund för att behandlas av WA. SBF publicerar översättningar av relevanta regeltolkningar på webben tillsammans med regelboken.

Att vara domare

Det går inte att slå sig till ro efter att ha blivit utnämnd till domare. En domare behöver träning, både i tävlingssituationer i domarerollen och i den normala klubbverksamheten. Det finns mycket för en domare att se och göra under en träningskväll. Be skyttarna att få hjälpa

till att döma pilar (även om man inte ens räknar sina poäng), och lär ut regler och procedurer till skyttarna. Studera skjuttekniken för att se vad som kan bedömas som riskabelt. Se på utrustning för att avgöra vad som kan vara otillåtet. Organisera gärna träningen så att den blir tävlingsliknande med ljus- och ljudsignaler, det är till nytta både för säkerheten på banan, för dig och för övriga skyttar. Ordna informella klubbtävlingar med protokollföring och korrekt regeltillämpning.

FÖRE TÄVLINGEN

Introduktion

Kontrollen av banan är avsedd att säkerställa att tävlingsarrangören verkligen har planerat och genomfört alla detaljer som behövs för att tävlingen ska bli lyckad. Man kan förutsätta att arrangören har samverkat med förbundets T.O. (Tekniskt Ombud, vid mästerskap, där en sådan finns) och/eller den ansvarige domaren om uppläggningen i stort och att domarens slutkontroll då bara behöver avse detaljer. Kontrollen av skyttarnas utrustning är till för att säkerställa att skyttarna tävlar på lika villkor genom att alla använder utrustning som följer reglerna.

Tävlingsarrangören

Arrangören har ett omfattande ansvar för att se till att banan är korrekt uppbyggd och för att det finns funktionärer för att sköta alla uppgifter som behöver göras under tävlingen. Allt detta, som byte av tapeter, flyttning, reparationer och utbyte av buttar är arrangörens skyldighet att ordna, även om det finns domare på plats.

Hjälp gärna till, eftersom det får tävlingen att löpa friktionsfritt, men kom ihåg att dina domareuppgifter kommer i första hand.

Kommunikation

Elektronikens utveckling har förbättrat kommunikationen på tävlingsbanan. För bara ett par år sedan behövdes det ett komplicerat system av handsignaler för att domarna skulle kunna meddela skjutledaren och varandra om sådant som materielfel, studspilar, hängpilar och andra problem.

Numera använder man helst kommunikationsradio. Och ofta har skjutledaren, huvuddomaren och arrangören ständig radiokontakt, gärna på en annan frekvens än den som domarna använder. Alldeles särskilt vid jakt- och fältskytte med sina kommunikationssvårigheter har radiokommunikation revolutionerat tävlingsarbetet.

Se till att hålla en god radiodisciplin. Komradion är till för kommunikation, inte för underhållning. Om det är möjligt, ska all kommunikation mellan funktionärer ske utom hörhåll för de tävlande. Men även om det nu finns andra kommunikationsmöjligheter, behöver domarna kunna de internationella handsignalerna, de kan många gånger vara enklare och snabbare att använda än en radio. De fyra viktigaste signalerna visas här nedan. Domaren måste vända sig mot skjutledaren och se till att ha dennes uppmärksamhet innan signalen ges.

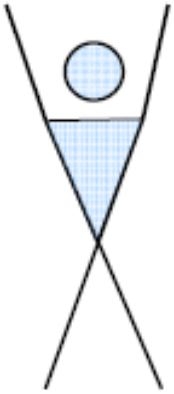

Studs

Materielfel

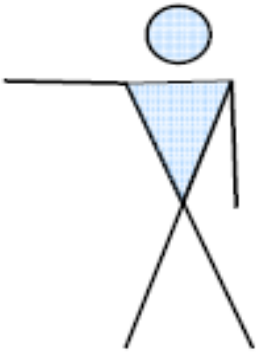

Fortsätt med markeringen
Används också för att visa matchvinnaren.

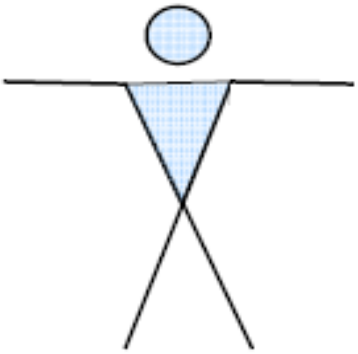

Lika i matchen eller särskjutningen

Information

I bågskytte, liksom vid alla former av kontakter mellan människor, är en av de vanligaste orsakerna till missförstånd, ilska, frustration och protester helt enkelt dålig kommunikation och därmed brist på korrekt information. Det är din uppgift som domare att försöka eliminera det problemet, åtminstone inom bågskyttet.

Du måste lära ut reglerna, inte bara upprätthålla dem. Om du gör mer av det förra, behöver du göra mindre av det senare.

Vid många tävlingar blir det ändringar i tavelplacering, skjutordning och annat i sista minuten, och det är inte alltid arrangören lyckas få ut information om detta till alla skyttar. Som domare måste vi bevaka att det blir gjort.

Media

Även om bågskytte inte är en stor publiksport som väcker stort mediaintresse, förekommer det fotografer och annat mediafolk på våra tävlingar. Som domare, underlätta deras arbete. Låt dem arbeta på tävlingsbanan men på ett säkert sätt, och låt dem följa med fram vid markeringen. Hjälp till, men se till att skyttarna inte störs under tävlingen, varken under skjutningen eller markeringen.

Utrustningskontroll

Vid många tävlingar ordnar man med utrustningskontroll före tävlingsstarten. **Reglerna föreskriver inte att skyttarna måste visa upp all sin utrustning, men det är skyttens skyldighet att använda endast tillåten materiel.** Det är viktigt att förstå att **utrustningsreglerna normalt beskriver vad som är tillåtet,** och att därmed **det som inte omnämns är förbjudet. Compoundklassen är ett undantag, generellt är det mesta tillåtet där, men viss utrustning anges som förbjuden.**

Om du ska kontrollera skyttens utrustning måste du förstås vara helt säker på reglerna, och eventuella publicerade regeltolkningar.

Det är skyttens skyldighet att använda utrustning som överensstämmer med reglerna, men det är domarens sak att säkerställa att han verkligen gör det.

Recurvebåge

- Syna bågen översiktligt för att se om något avviker från det vanliga. Be skytten hålla den i lemmarna nära dess infästningar och visa dig bågen med strängen mot dig och stabben pekande mot marken. Ta aldrig i bågen.
- Många bågar idag har ett stag vid siktfönstret. Det är tillåtet under förutsättning att det inte konsekvent rör vid skyttens arm eller handled. Detta är svårt att kontrollera annat än under skjutningen. Använd gärna uppvärmningsskjutningen för detta.
- Kontrollera siktet. Kom ihåg regeln för sikttunnel, siktpinne mm som begränsar längden i siktlinjen till 2 cm. Fiberoptik, som får ge endast en lysande punkt, anses som en separat enhet och ska mätas för sig enligt en tolkning från World Archerys tekniska kommitté.
- Kontrollera pilhylla, plunger och draglängdsindikator, som bara får ge en längdindikering, utan att röra vid dem. Det viktigaste här är avståndet (i pilriktningen) mellan piråpunkten (handtagets djupaste del) och plungern, som inte får överstiga 4 cm, och att ingen av dessa anordningar är elektrisk eller elektronisk. Pilhyllan får numera ha mer än ett vertikalt stöd för pilen.

- Kontrollera strängen med tillbehör med fokus på sikthjälpmedel. På senare tid har en del skyttar monterat diverse anordningar på strängen som uppenbart inte är sikthjälpmedel, utan för trimning eller dämpning. Men ytterligare anordningar utöver vad som beskrivs i reglerna är inte tillåtet.
- Kontrollera tab eller skjuthandske.. Du behöver aldrig röra själva taben, Låt skytten visa dig dess olika lager med avseende på anordningar som kan hålla fast strängen. Några nya regler för tabens utförande medger bland annat att tabens platta har förlängningar för att ge konsekvent handplacering, men inte som går längre än till handleden, eller som hindrar handledens rörelser.

Compoundbåge

I princip är utförandet på en compoundbåge och dess tillbehör fritt, med några restriktioner:

- I alla klasser får den maximala dragstyrkan inte överstiga 60#.
- det får inte förekomma någon elektronik på bågen, siktet, pilhyllan eller i releaseanordningen.
- Pilhyllans tryckpunkt får inte vara längre än 6 cm bakom pivåpunkten (handtagets djupaste del).
- Både munmärke och näsmärke är tillåtet, nytt för året. Men för rullstolsklassen W1 är endast ett sådant märke tillåtet. I övrigt får allt som inte är elektriskt eller elektroniskt fästas på strängen (peep med eller utan styrning, vikter, dragögla etc.).
- Endast en siktpunkt är tillåten i skogstävlingar med omärkta mål. Flerpunktssikten och "peep eliminator" är tillåtna bara vid märkta ronder.
- Ett förtydligande från WA innebär att en avskärmning runt siktet (som hindrar skytten att se något utom genom scopet) är förbjuden av säkerhetsskäl.
- För att kontrollera dragstyrkan använder vi en fjädervåg eller en elektronisk våg som är kalibrerad med en tolerans bättre än 1#. SBF har en kontrollvikt som är certifierad med stor noggrannhet. Om det inte finns en kontrollvikt tillgänglig, jämför flera vågar genom att mäta på en och samma båge, och välj ut en som hamnar nära medelvärdet. Använd denna till samtliga kontroller. Anteckna alla skyttarnas bågstyrka för att kunna jämföra med vad som uppmäts under senare slumpmässiga kontroller. Informera skyttarna om att sådana kan komma att genomföras under tävlingen.

I regel har skyttarna bågar som ligger säkert under gränsen, men om någon mäts till inom något enstaka pund från maximum, mät om den ett par gånger. Domaren ska aldrig dra bågen, låt skytten göra det själv. Kontrollera att skytten inte vrider eller snedställer bågvågen under uppdraget, det kan leda till felvisning. Det förekommer att bågar som godkänts vid kontrollen före tävlingen visar högre dragstyrka vid senare kontroll, så det är viktigt att sådana verkligen genomförs för att förhindra fusk. En compoundskytts övriga utrustning (pilar mm) måste naturligtvis också uppfylla reglerna.

Compoundbågens kablar eller stockens stag får inte konsekvent beröra skyttens hand, handled eller bågarm. Det kan man försöka kontrollera under utrustningskontrollen när skytten drar upp för styrkemätningen, annars bara under skjutningen.

Barebow

World Archerys utrustningsregler för barebow finns i tavelskytteboken (**Bok 3, kapitel 11**) och i fältskytteboken (**Bok 4, kapitel 22**), eftersom denna bågtyp numera internationellt används både i fält och tavelskytte. Här behöver man kontrollera ungefär detsamma som för en recurvebåge, men dessutom att bågen utan sträng kan passera genom en ring med

diametern 12,2 cm och att tryckpunkten ligger högst 2 cm bakom pivåpunkten. Det är tillåtet att montera vikter och dämpare på stocken, både under och ovanför greppet. men de skall sitta direkt mot stocken utan extra distanser, förlängare, dämpanordningar etc. En bricka av plast eller metall är dock acceptabel. Vid kontroll med ringen får den vinklas valfritt och varierande,. huvudsaken är att stocken kan passera, men dämpare och vikter får inte böjas undan. Det är tillåtet med flerfärgad stock, men färgmönster, skador, skruvar mm i siktfönstret som kan användas för siktande skall vara övertejpade. På strängen får det inte finnas något utöver en mittlindning och ett nockläge (med en eller två ringar). Den tidigare regeln om att mittlindningen inte får sluta inom skyttens siktlinje vid fullt uppdrag är numera slopad för barebow vid skogsskytte, den kunde omöjligen uppfyllas på alla avstånd eftersom man siktar med sträng- eller ansiktsklättring. Däremot är regeln tillbaka för tavelskytte. Mittlindningen får alltså inte sluta inom skyttens siktlinje vid fullt uppdrag, vilket domaren kan kontrollera under tränings- och uppvärmningsskytte.

Taben får numera vara försedd med någon form av skala bestående av stygn, punkter eller streck, men inga siffror eller andra symboler får finnas på skalan. Punkter eller streck skall vara lika i form, storlek och färg, liksom stygnen. Dock får två olika längder på streck eller stygn finnas. Avståndet mellan märken får fritt variera. Skalan får också vara i form av en påklistrad tejpremsa, med samma krav på märkenas utförande. Inga anteckningar eller andra märkningar på taben är tillåtna.

Pilarna behöver bara vara identiska inom en serie, det är alltså tillåtet att byta till andra pilar under tävlingen.

Traditional

Instinctive tillkom som en helt ny klass, för att ersätta den tidigare jaktrecurven. Efter ett par års erfarenheter fann man att klassen egentligen hade en del onödiga restriktioner, varför den gjordes om och fick namnet Traditional, ett namn som bättre beskriver bågens utförande. Det är också mer logiskt att namnet relaterar till utrustningen, och inte till skjuttekniken. En utrustning som var godkänd för tävling i klassen Instinctive, är också godkänd för Traditional utan ändringar. En annan viktig faktor i sammanhanget är att det egentligen inte fanns några kommersiella bågar som uppfyllde reglerna för Instinctive utan modifieringar, medan en Traditionalbåge kan köpas över disk och direkt användas till tävling.

Stocken skall vara av trä i ett stycke eller laminerad och innehålla minst ett genomgående trälaminat, men får också innehålla kolfiber och/eller glasfiber. Trälaminatet måste gå ända ut till lemfästena, men vid själva handgreppet behöver det inte vara helt genomgående, om greppets form orsakar ett avbrott. Stocken får inte vara ytbehandlad på sådant sätt att domaren inte med säkerhet kan identifiera trälaminaten. Metalldelar i form av fabriksmonterade bussningar är tillåtna. Bågens båda lemfickor får vara justerbara för dragstyrka och tiller, och dessutom för lemmarnas sidolägen..Bågen får vara delbar. Pilhyllan skall antingen vara en enkel fastlimmad, icke justerbar standardpilhylla av plast, en fjäderhylla sådan den levereras av tillverkaren (bestående av ett antal, vanligen 4, kalkonfenor, limmade på en platta som fästs på klacken så att pilen vilar mot dem), eller så kan bågens klack användas. Klacken får i så fall täckas med valfritt material (bara på klacken, men hela klacken). Om klacken är böjd kan det räcka med minst så mycket att inga slitmärken från pilen når ut till materialets kant). Det finns ingen möjlighet i reglerna för hemmagjorda eller alltför modifierade pilhyllor. Inte heller för uppbyggda pyramider eller liknande konstruktioner för att skapa bättre frigång för pilen. Som skydd i siktfönstret får man montera valfritt material, högst 3 mm tjockt, och det får nå högst 10 mm över pilen när den ligger på klacken. Ingen annan form av pilhylla får användas.

Alla normala typer av pilar får användas. Pilarna behöver bara vara identiska inom en serie, det är alltså tillåtet att byta till andra pilar under tävlingen.

Stabilisatorer, vikter, dämpare etc. är inte tillåtna. Dock är det tillåtet med en vikt som redan vid tillverkningen helt byggts in i stocken på sådant sätt att den inte syns på ytan. Eftermontering av inbyggda vikter är inte tillåtet av säkerhetsskäl. Samma regler för övertejpning av siktfönstret och för strängen som för Longbow gäller även för Traditional, dvs. strängdämpare är tillåtna, men de ska sitta minst 30 cm från nockläget. Strängens mittlindning får inte sluta inom skyttens siktlinje vid fullt uppdrag.

Tab, skjuthandske, fingertutor , plåster etc är tillåtna som fingerskydd. Taben får inte ha några märken som tillagts av skytten. Den får inte heller ha någon form av ankringsplatta.

Bågen ska skjutas antingen med mellandrag eller underdrag. Ansiktsklättring är tillåtet, men inte strängklättring. Vid skjutningen ska pekfingret eller långfingret vara högst 3 mm från nocken eller röra vid nocken. Vid mellandrag får en fingerseparator användas för att hindra nocknypning. Skytten får inte växla mellan mellandrag och underdrag, inte heller ändra fingerplaceringen på strängen, eftersom detta är strängklättring.

Longbow

En longbow utmärks av att när bågen är uppsträngad får strängen bara röra strängnockarna. Om det är svårt att avgöra, för in ett papper mellan sträng och båglem, det ska kunna föras hela vägen till strängnocken. För märken, fläckar, utskjutande delar mm i siktfönstret gäller detsamma som för Barebow och Traditional, alltså övertejpning. Strängen skall också vara fri från märken, förutom mittlindning och ett eller två nocklägen med en eller två ringar. Däremot får den ha strängdämpare, men dessa måste sitta minst 30 cm från nockläget. Strängen får vara flerfärgad, det gäller också för Barebow och Traditional. Strängens mittlindning får inte sluta inom skyttens siktlinje vid fullt uppdrag.

Om bågen har en utskuren klack får den användas som pilhylla. Dess horisontella del får täckas med valfritt material (bara på klacken, men hela klacken). Om klacken är böjd kan det räcka med minst så mycket att inga slitmärken från pilen når ut till materialets kant). Den vertikala delen får skyddas med valfritt material, högst 3 mm tjockt, och det får nå högst 10 mm över pilen när den ligger på klacken. Ingen annan typ av pilhylla är tillåten. Det är inte tillåtet med uppbyggda pyramider eller liknande konstruktioner för att skapa bättre frigång för pilen.

En longbow får vara delbar i två ungefär lika långa delar för lättare transport, vilket innebär att delningen skall vara i handgreppet eller vid pilhyllan. Den skall överensstämma med den traditionella formen av en långbåge, eller en amerikansk flatbåge. Greppet, men bara själva handgreppet, får ha valfri utformning. Tredelade bågar kan aldrig godkännas som Longbow. Det duger alltså inte att byta de rekurverade lemmarna mot raka och kalla det för longbow. Däremot är det fullt tillåtet med raka lemmar i både Traditional, Barebow och Recurve. En longbow får ha samma typ av inbyggd vikt i handtaget som traditionalbågen. Det finns inga restriktioner på materialet i bågen, men den tvådelade konstruktionen och kravet på bågens utseende gör att metalldelar, förutom en inbyggd vikt och en hylsa som håller ihop delarna, i praktiken är uteslutna.

En longbow får inte vara kortare än 160 cm för herrar, och inte kortare än 150 cm för damer och juniorer.

Pilarna behöver bara vara identiska inom en serie, det är alltså tillåtet att byta till andra pilar under tävlingen. Aluminiumpilar är tillåtna för Longbow vid taveltävlingar (bara i Sverige), i övriga grenar tillåts bara pilar av trä eller bambu. Endast naturfjädrar får användas för Longbow.

Pilar

Kontrollera att skyttens pilar är märkta med initialer, namn eller liknande **på skaftet**, kontrollera skaftdiametern, som skall vara högst 9,3 mm med största spetsdiametern 9,4 mm. Det gäller även longbowskyttarnas träpilar. Det är tillåtet med wraps med större diameter än 9,3 mm, men de får aldrig (oberoende av tjockleken) sträcka sig mer än 22 cm framåt räknat från nockskårans botten. För samtliga skjutstilar, Recurve, Compound, Longbow, Traditional och Barebow gäller att alla pilar som skjuts i samma serie skall vara visuellt identiska, inklusive längden, men inte nödvändigtvis vikten. Därmed får pilar med olika spetsvikt (brytspetsar) användas i en och samma tävling eller i samma serie. Elektriska lysnockar är inte tillåtna.

Diverse utrustning

Kikare, teleskop och andra synhjälpmedel får användas för att identifiera pilar, men får inte användas för avståndsmätning på omärkta ronder. Fokusratten måste då, om den är försedd med skala eller märkningar, tejpas så att märken varken syns eller känns. Teleskop på stativ får lämnas på skjutlinjen, om de inte utgör hinder för andra skyttar. Teleskopet får inte vara högre än skyttens armhåla.
Recurveskyttar och compoundskyttar får ha anteckningar om normala siktesinställningar, men bara med en referenspunkt per avstånd.
Ingen del av utrustningen får modifieras för att kunna användas för avståndsbedömning.
Ryggkoger är tillåtna för Longbow, Traditional och Barebow, Compound får ha bågkoger.

Klädsel

Skytten skall alltid bära klubbens skjuttröja eller klubbens godkända överdragskläder som yttersta plagg på skjutlinjen/vid skjutpålen, om inte domaren gett tillåtelse till att bära annan skyddsklädsel ytterst vid otjänlig väderlek. Som alternativ till klubbtröjan får en vit tröja utan reklam, med eller utan klubbmärke, SBF-märke eller SDF-märke, användas. Vidare är alla plagg med camouflagemönster otillåtna på tävlingsfältet. Observera också att de strängare klädselreglerna i World Archerys **Bok 3 kapitel 20** och **Bok 4 kapitel 33** numera till stor del är införda SBF-regelboken: Klädseln ska täcka mellangärdet, magen och ryggslutet vid fullt uppdrag. Längden på kjol, byxkjol eller shorts ska vara sådan att de inte slutar högre upp än skyttens fingertoppar när arm och fingrar hänger utsträckta efter sidan. Skyttar och lagfunktionärer ska vid alla tävlingar bära sportskor eller vandrarkängor eller stövlar, som ska täcka hela foten. Sandaler är alltså inte tillåtna (av säkerhetsskäl).

Klädsel vid prisutdelning/ceremonier skall vara klubbklädsel eller av klubben godkänd sponsorklädsel. Vid SM och lagtävling skall lika klubbklädsel bäras.

Hur lika måste klubbtröjor vara för att godkännas som sådana? En urtvättad och blekt tröja, duger den? Grundregeln här är att det skall gå att avgöra att skyttarna tillhör samma klubb, sedan må färgnyanser och detaljutförande skilja lite.

WA tillåter ingen utrustning med camouflagemönster på en tävlingsbana. SBF har beslutat att detta inte ska gälla i Sverige. Camouflagekläder blir dock fortsatt förbjudna.

En eventuell coach som ska agera som coach ska klädselmässigt vara identifierbar som coach för sin klubb.

Reklam

Vid svenska tävlingar är det i stort sett fritt fram för reklam, både på banan och på skyttarnas utrustning och klädsel. Skyttarnas reklam på tröjan skall dock vara godkänd av klubben, och reklamen på banan får inte störa skyttarna (till exempel genom ljusreflexer) eller tangera

poänggivande zoner. Reklam på landslagsdräkten måste godkännas av SBF. Det finns en del restriktioner om reklamens storlek i WA Bok 1, kapitel 2, som gäller även SBF.

Tidgivningsutrustning mm

Domaren bör försäkra sig om att tidgivningsutrustningen fungerar tillfredsställande, och att anordning för att ange skjutordningen finns och är läsbar för alla skyttar, särskilt viktigt om rotation per serie tillämpas. Någon form av reservutrustning bör också finnas (gula flaggor eller grön/gula skärmar och visselpipa, till exempel).

Säkerhet på banan

Det är av största vikt att säkerheten för både publik, funktionärer och deltagare upprätthålls. World Archerys regelbok anger hur avspärrningar för publik ska göras **(Bok 2, 7.1, 8.1, 9.1 och 10.2)**.

Bankontroll, tavelskytte utomhus

Börja med att ta en översiktlig titt från skjutledarens plats. Finns det avspärrningar vid banans sidor och bakom målen? De är viktiga både för säkerheten och för att skyttarna inte ska störas av personer i rörelse nära målen. Finns skjutlinje, väntelinje och tremeterslinje tydligt utmärkta och med rätta avstånd? Tremeterslinjens bortre kant ska vara tre meter från skjutlinjens centrum. Det är också viktigt att tremeterslinjen är väl synlig från skjutlinjen och att den inte är en snubblingsrisk eller kan rubbas. Väntelinjen skall vara **minst** 5 meter från skjutlinjen utomhus och 3 meter inomhus. Den viktigaste faktorn när det gäller väntelinjens avstånd är att skjutledaren ska ha god överblick över hela skjutlinjen utan att den till någon del skyms av skyttar som väntar.

Kontrollera att skjutavstånden är **korrekta inom toleranserna, och att de är mätta till tavelcentrum, inte till ställets främre ben. Kontrollera också att banans vinklar är räta.** Enkelt gör man det genom att från ett hörn mäta upp 4 meter längs ena sidan och 3 meter längs skjutlinjen och markera dessa punkter. Avståndet mellan dem skall då vara 5 meter. Gör samma mätning vid motsatta hörnet också.
Se upp med tavelnummer och resultatskyltar så att de inte ger störande reflexer under någon tid på dagen. Kontrollera att varje skytt har minst 90 cm, (inomhus gäller 80 cm) tillgängligt på skjutlinjen och att varje tavlas mitt är markerad på skjutlinjen. Rullstolsburna skyttar behöver upp till 1,25 meter plats på linjen (maxmåttet för rullstolen). Det finns dock inget krav på arrangören att tillgodose detta, om tävlingen inte är en paratävling. Det brukar dock inte vara något problem, skyttarna anpassar sig så att alla får plats.

Buttar

Kontrollera att buttarna är i tillräckligt gott skick för att stoppa pilarna, och att det finns reserver att ta till om det blir problem med genomskjutningar. Kontrollera att dess vinklar och storlek uppfyller kraven i reglerna. Se också till att tapeterna är så placerade att pilarna inte skadas av ställets ben vid genomskjutning, alldeles särskilt vid träffar i det gula. Tavelnummer skall finnas, men vindflaggor är bara obligatoriska vid OS, VM och World Cup. Slutligen, kontrollera att

buttarna är så väl förankrade att de tål hård vind och slarviga pildragningar utan att riskera att falla. Tavlornas nummerskyltar får numera ha valfria färger, men skall vara väl läsbara med god kontrast, siffrorna skall vara minst 30 cm utomhus (15 cm inomhus).

Tapeter

Kontrollera först att tapeterna är licensierade av World Archery eller FITA, och att rätt tapeter används. Licensen för tapeter från Björn Bengtsson utgick den 1 juli 2016, vilket innebär att dessa tapeter inte längre får användas vid WA-arrangemang eller stjärntävlingar.

Från och med 2015 är femringad 80 cm deltavla inte godkänd för tävling på något avstånd.

Mät upp några stickprov för att se att storleken ligger inom toleranserna. Var medveten om att toleransgränserna skärptes 2007, och att tapeter tryckta innan dess fortfarande får användas vid tävling, men inte bör användas tillsammans med nyare i samma skjutklass i samma tävling.

Ta några prover från olika förpackningar och från olika ställen i varje förpackning. Tapeterna är fuktkänsliga och storleken kan variera beroende på hur förpackningarna har förvarats. Om tapeter blir regnvåta och sedan torkar kan storleksändringen bli högst påtaglig. Händer det under matchskjutning i regnväder att en tapet behöver bytas, byt båda skyttarnas tapeter.

Mät alltid tapeterna liggande på ett plant bord, inte på butten.

Även om tapeternas färger är standardiserade, förekommer det variationer beroende på papperskvalitet och tryckeri. Det viktiga är att alla i samma skjutklass har tapeter med samma färger och storlekar.

Kontrollera tapetens höjd, centrum skall vara **130 cm över mark, med toleransen 5 cm uppåt eller neråt.** Deltavlor, om fler än två monteras på samma butt, skall ha centrum på minst 90 cm och högst 172 cm. Alla tavlor av samma typ på en tavellinje ska ge intryck av att sitta på en horisontell, rak linje.

Bankontroll, tavelskytte inomhus

Alla markeringar inomhus är desamma som utomhus, förutom att väntelinjen här bara behöver vara minst tre meter från skjutlinjen.

Taveluppsättning vid mästerskap inomhus

Kontrollera att belysningen i lokalen ger samma ljusstyrka på alla tavlor, och att om möjligt störande pilskuggor inte faller över bredvidsittande tavlor.

Tänk på att en del måttangivelser för taveluppsättningen är maximimått, medan andra är minimimått. Vertikala trippeltavlor skall monteras med högst 2 cm (+/- 2 cm) mellan poängzonerna inom varje par. Tavlorna på bilden ovan följer en äldre regel om 5 cm.

Lägg också märke till hur den triangulära trippeltavlan ska monteras, höjden på den övre tavlan avser den övre deltavlan medan höjden på den nedre tavlan avser de nedre deltavlorna. Det innebär att det finns mycket lite marginal mellan de övre och undre tavlorna.

Tavlor av samma slag ska sitta på samma höjd längs hela tavellinjen.

Se upp med inomhustavlor så att de används rätt. Det finns numera tre olika utföranden, det vanliga med stor och liten tia, ett med bara liten tia för Compound, och ett med bara stor tia för övriga skjutstilar.

TÄVLINGSPROCEDURER KVALIFICERING, RANKING

Taveluppsättning

Kontrollera att tavlorna är monterade så att det finns tillräckligt med buttyta utanför poänggivande zoner, och kontrollera också att tavelspiken inte sitter för nära eller berör poänggivande zoner. **Bok 2 kapitel 7 och 8, Bok 3 Appendix 1.**

Måttangivelserna för uppsättning av flera deltavlor är avsiktligt gjorda så att det finns en viss flexibilitet och man kan anpassa tavlornas placering så att de inte hamnar i de mest slitna delarna av buttarna. Det innebär dock inte att man kan sprida tavlorna hur som helst, regeln om att tavlorna ska placeras på en och samma horisontella linje gäller alltid. Inomhus gäller i princip samma regler om flexibel montering, förutom att vid särskjutning för lag ska en vertikal trippeltavla monteras horisontellt på 130 cm höjd. **Bok 3 Appendix 1.**

Träningsskjutning

Vid World Archery mästerskap ska det vara mellan 20 och 45 minuters uppvärmningsskjutning före kvalificeringsronden. Vid nationella tävlingar tillämpar man alltid 2 x 4 minuters uppvärmning omedelbart före tävlingsstarten, skytten får under denna tid skjuta valfritt antal pilar. Träningsskjutningen avslutas när de sista träningspilarna är dragna. Det innebär bland annat att det inte sker något poängavdrag eller annan bestraffning om en skytt skjuter före eller efter skjutsignalerna under träningen, såvida det inte innebär en säkerhetsrisk, vilket i så fall bör rendera en skarp tillsägelse.

Under tränings- och uppvärmningsskjutning är det praxis att tränaren får vara med framför väntelinjen, och dessutom följa med fram till tavlorna. Detta har tillämpats i många år utan att några protester har framförts. Vi ska alltså betrakta det som tillåtet. Men observera att all kommunikation mellan tränare och skytt måste ske så att domaren kan vara säker på att andra skyttar inte störs. Normal samtalston brukar anses som tillåten. När skjutningen pågår får tränaren tala till skytten, men det får inte förekomma samtal dem emellan.

En sista kontroll av buttar, tavlor och skjutsignaler passar domaren på att göra under uppvärmningen. Se efter att buttarna verkligen stoppar pilarna ordentligt, och kolla att signalerna är korrekta och väl hör- och synbara.

Skyttarnas utrustning

Redan under uppvärmningen är det lämpligt att kontrollera att skyttarnas utrustning fortfarande är korrekt, och att ingenting används regelvidrigt. Se till att skjutglasögon, solglasögon och ögonlappar är reglementsenliga. Kontrollera att ingen använder kablar eller stockens stag som extra stöd. Det är också viktigt att göra stickprovskontroller på compoundbågarnas dragstyrka. Men gör det så att skyttarna och tävlingen inte störs i onödan. Och glöm inte klubbtröjorna!

Om domaren upptäcker otillåten utrustning eller otillåten användning av utrustning är det viktigt att genast ingripa för att säkerställa att ingen orättvist skaffar sig fördelar gentemot andra skyttar.

Domaren bör i första hand kontakta skyttens lagledare om det finns en sådan tillgänglig, annars skytten direkt, och meddela att vederbörande måste korrigera utrustningen eller dess användningssätt. Eftersom det är skyttens skyldighet att ha en korrekt utrustning är det nu domarens sak att avgöra hur de redan skjutna resultaten skall hanteras. Regelverket föreskriver inte något fastställt handlingssätt, och om skytten kan anses ha haft ingen eller mycket ringa fördel, kan det räcka med att följa reglerna enligt domarens anvisningar under det fortsatta tävlandet.

Om å andra sidan skytten har haft avsevärd fördel av sin otillåtna utrustning eller användning kan det vara rätt att skytten eller det hittills skjutna resultatet diskvalificeras.

Med andra ord: Domaren måste noga utvärdera situationen med avseende på utrustningen, hur den har använts, och hur många serier som har skjutits, innan det går att fatta ett beslut. Det är väsentligt att diskutera fallet med tävlingens ansvarige domare innan något beslut tas om varning avseende diskvalifikation av resultat eller skytt.

PÅ SKJUTLINJEN

Skyttarnas placering

Kontrollera att skyttarna står så att det inte uppstår konflikter och irritation, och att skyttarnas placering i förhållande till linjen är korrekt. Numera krävs inte att linjen grenslas, bara att kroppen står mitt över linjen.

Farligt uppdrag

En domare måste ständigt vara medveten om säkerhetsaspekter under tävlingen. Om, enligt domarens åsikt, en skytt drar upp sin båge på sådant sätt att pilen**,** avlossad av misstag, kan flyga över eller vid sidan om pilfånget, butten, skall han ombes att ändra sin teknik. Om skytten efter tillsägelse fortsätter att använda sådan teknik ska han av säkerhetsskäl av skjutledaren eller ansvarig domare uppmanas att omedelbart sluta skjuta och lämna tävlingsfältet. **Bok 3, 12.9, 15.1.8 och Bok 4, 28.5**

Det är dock inte alltid lätt att fastställa vad som är ett farligt uppdrag. Att skytten håller bågarmen över skuldernivå är inte tillräckligt. Säkerheten äventyras bara om det också är någon dragkraft i strängen.

Farligt uppdrag?

Domaren måste alltså ta hänsyn till pilens riktning, särskilt under den senare delen av uppdraget. Det finns också goda skäl att vara mera vaksam gentemot compoundskyttar än mot recurveskyttar, eftersom de senare har betydligt bättre kontroll på eventuella oavsiktliga släpp. Dock, regeln gäller för alla bågtyper. Enklast kontrollerar man uppdraget genom att stå bakom skytten och se hur mycket siktlinjen sänks mellan uppdrag och släpp. Mer sänkning än några centimeter innebär att bågen under uppdraget har varit riktad klart över målet. Det kan vara klokt att låta även andra domare studera skyttens teknik, och helst också tävlingens ansvarige domare. Säkerhetsrisken är sällan så akut att ett omedelbart ingripande är av nöden. I Fält och 3D krävs numera explicit i regeln att skytten siktar mot målet under hela uppdraget. **Se Bok 4, 26.5**. Ett ytterligare riskbeteende är att bågen riktas åt sidan i någon del av

uppdraget så att pilen riskerar att hamna utanför banans sidoavspärrningar, där åskådare kan förekomma.

Tremeterslinjen – icke skjutna pilar

Tremeterslinjen framför skjutlinjen är till för att skapa rättvisa för skyttar som tappar en pil eller misslyckas med ett skott av någon orsak. Regeln kräver att en del av skaftet måste finnas inom tremeterslinjen för att pilen ska anses som icke skjuten. Det räcker alltså inte med att en tappad nock eller fjäder ligger där. Men om så bara pilens nock eller spets ligger inom linjen, under förutsättning att de sitter kvar på pilen eller på en bit av skaftet, räcker det. I det sammanhanget räknas både spets och nock som delar av skaftet. Ett villkor är också att pilen inte har studsat dit. Det medför att skjutplatsens nummerskyltar skall placeras på en tänkt fyrameterslinje och att eventuella blädderblock skall placeras bortom denna linje.

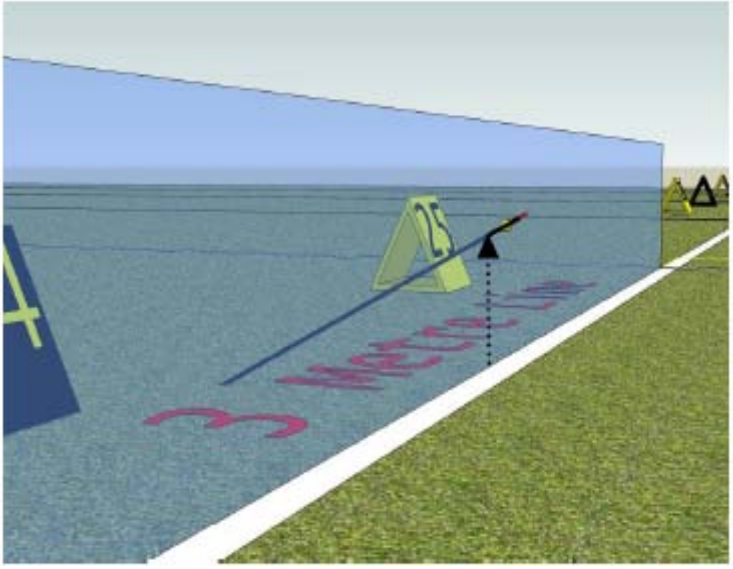

Kom också ihåg att tremeterslinjen är tredimensionell, den sträcker sig vertikalt uppåt över linjen, och det är alltid linjens bortre kant som gäller som begränsning.

Enklast hanteras en pil inom tremeterslinjen genom att skytten bedömer om pilen ligger inom eller utanför linjen och antingen avstår att skjuta en pil till eller skjuter ytterligare en pil inom ordinarie skjuttid. Vid minsta tveksamhet om pilens läge bör skytten skjuta en pil till, annars har han en säker miss. Efter skjuttidens slut skall domaren då stå på skyttens plats på skjutlinjen och bedöma därifrån. Ser pilen då ut att vara innanför linjen har skytten gjort rätt och pilen är oskjuten. Annars skall domaren ge skytten en chans till och döma pilen vid tremeterslinjen. Är den ohjälpligt utanför är pilen skjuten, ingår i serien, och skytten har en pil för mycket och protokollför de tre/sex med lägst poäng (varav minst en är en miss).

I förarbetet till regeln angavs att ”någon del av skaftet” skulle avse någon del av det intakta skaftet, detta kom av någon orsak inte med i den slutliga formuleringen. World Archerys domarekommitté har därför gjort en tolkning som innebär att om en pil splittras vid avskjutningen, räknas den som inte skjuten om någon del av det splittrade skaftet ligger inom tremeterslinjen, även om resten spritts över en stor del av banan.

Detta är en av de två möjliga situationer där en skytt kan få ”skjuta om” sin pil.

Information till skyttar på skjutlinjen

Medan en skytt står på skjutlinjen får han/hon ta emot icke-elektronisk information från tränare/lagledare, under förutsättning att andra skyttar inte störs. **Bok 3, 12.6, Bok 4, 23.6.2** Frågan är då: ”När blir andra skyttar störda?” Vi är naturligtvis ute efter en mall för objektiv bedömning, och erfarenheten har visat att information med vanlig samtalsnivå, och naturligtvis med tecken, är acceptabelt.

Avsikten är inte att tillåta samtal mellan skytt och lagledning, skytten skall inte tala på skjutlinjen. Det stör definitivt de andra skyttarna.

Kikare/teleskop på stativ

Teleskop på skjutlinjen skall justeras så att dess högsta punkt inte är högre än skyttens armhåla, för att inte hindra fri sikt längs skjutlinjen.

Med tre skyttar på linjen samtidigt behöver man inte ta bort teleskopen från skjutlinjen.

Teleskop på skjutlinjen. Till vänster tillåten höjd, till höger står teleskopet för högt.

Om fyra skyttar skjuter i två skjutlag skall teleskopen tas bort när skyttarna växlar, men kan få stå kvar om två skyttar i olika skjutlag kommer överens om att använda samma teleskop. I sådant fall ska teleskopet ställas in efter den kortare skyttens armhåla. Kan man inte komma överens, skall teleskopet tas bort mellan skjutlagen. Är det trångt på skjutlinjen får teleskopet placeras någon meter bakom, och skytten backar ett par steg för att använda det.

Skytt som lämnar skjutlinjen

Reglerna säger att en skytt som är klar omgående ska lämna skjutlinjen. Avsikten är att undvika onödiga fördröjningar, så denna regel gäller främst de skyttar som är sist kvar på linjen. Vi är INTE ute efter den skytt som av hänsyn till grannen som just ska till att skjuta, stannar kvar på linjen för att inte störa denne.

En annan fråga är den skytt som av någon anledning tillfälligt lämnar skjutlinjen och kommer tillbaka för att fortsätta skjutningen. Först och främst: detta är INTE förbjudet vid tavelskytte, om det inte görs upprepade gånger så att det stör andra tävlande. Det är däremot förbjudet vid svensk jakt och SBF fälttävlingar, om inte orsaken är materielfel. Regeln om att skytten skall tillkalla en domare när skjutlinjen lämnas är bara avsedd för att ge skytten extra skjuttid vid materielfel eller medicinska problem. Det är dock upp till skytten själv att hinna komma tillbaka innan skjutomgången har avslutats. WA har sedan 2022 avskaffat möjligheten till extra tid vid materielfel, dock bara vid världsranking och multisportarrangemang.

Elektronisk information

På senare tid har det varit diskussioner om en lagledning får använda elektroniska kommunikationsmedel för intern kommunikation inom lagledningen bakom väntelinjen. Det har också aktualiserat frågan om mobiltelefoner bakom väntelinjen. Allt detta är numera accepterat, utom vid OS och vid finalskjutningar vid VM och WC. Elektronisk kommunikation mellan lagledning och skyttar är fortfarande förbjuden. Elektroniska teleskop (i princip en kamera med display) anses vara tillåtna vid tavelskytte enligt en regeltolkning

från WA. Det är också tillåtet med elektronisk kommunikationsutrustning för skyttarna, (t.ex. påslagen mobiltelefon) vid tavelskytte för resultatmarkering och som säkerhet vid skogsskytte. Det är då gruppchefens uppgift att kontrollera att telefonen inte används för otillåten hjälp. Skytten får använda programvara för markering av pilträffar, på samma sätt som man markerar dem på papper. Däremot får det inte förekomma programvara som ger hjälp med siktesinställning.

PROBLEM VID MÅLET

Studsande eller hängande pil

När en studs inträffar eller en pil hänger i tavlan skall samtliga skyttar på den butten sluta skjuta och domare skall tillkallas. Domaren går fram till den berörde skytten på linjen och får mer exakt information varefter han går tillbaka till väntelinjen. När skjutlinjen börjar bli ledig går domaren fram mot den och meddelar skjutledaren med tecken eller per radio om studs eller hängande pil och om hur många pilar som återstår att skjuta.

Skjutledaren ber övriga skyttar att vänta tills problemet är utrett. Därefter går skytten med studspilen och domaren fram till tavlan. Domaren ska först lokalisera pilen på marken och med ledning av dess läge avgöra om den verkligen kan ha studsat. Därefter ska han lokalisera märket i tavlan. Om det kan identifieras, ska domaren notera dess värde i sin anteckningsbok, märka hålet och placera pilen bakom målet. Innan domaren märker hålet ska han kontrollera att det inte finns några andra pilar vars värde kan ifrågasättas av skyttarna vid markeringen. Finns det sådana, ska domaren döma dessa och anteckna poängen i anteckningsboken. *Om domaren hittar mer än ett omärkt hål i poänggivande zon, ska den studsande pilen ges värdet av det lägsta omärkta hålet* ***om det inte finns fysiska bevis för vad som är korrekt poäng.*** **Bok 3, 14.2.7.** En hängande pil ges poäng efter hålet där den hänger i tavlan. Om den dessutom berör andra poängzoner saknar betydelse.
Om det återstår pilar att skjuta på målet, (för skyttarna på den aktuella butten) ska detta göras innan nästa skjutomgång (som vid materielfel) eller innan alla skyttarna kallas fram för markering. Domaren ska närvara vid markeringen och bekräfta värdet av den studsande pilen.

Genomskjutning

Vid genomskjutning vid tavelskytte skall alltid domare tillkallas vid markeringen (**Bok 3, 14.2.7).** Vid Fält och 3D dömer gruppen alltid även om pilen sitter kvar i målet men inte syns på ytan **(Bok 4, 25.2.2)**.

Om skytten hävdar att genomskjutning har skett ska domaren först lokalisera pilen på marken eller inbäddad i butten så att dess nock inte syns. Domaren bedömer först att genomskjutning verkligen föreligger, och ska sedan *med ledning av pilens läge och andra omständigheter* lokalisera hålet och ange dess värde. Ofta kan märken i tavlan efter fjädrarnas passage vara till hjälp.

Om pilen sitter kvar djupt inbäddad i butten ska domaren först försöka identifiera dess ingångshål, i andra hand försöka döma dess poängvärde på annat sätt, kanske genom att mäta pilens läge på baksidan i förhållande till andra pilar. *Att föra tillbaka pilen genom butten bör undvikas, om det inte är absolut nödvändigt för att identifiera hålet, och ska inte göras innan alla andra pilar har markerats och protokollförts.* Det är av yttersta vikt att pilen förs tillbaka **av domaren** och i exakt samma vinkel som den gick in i butten. Regeln om lägsta omarkerade hål gäller inte generellt här. Behöver den tillämpas vid genomskjutning skall det ske bara om det inte går att identifiera ingångshålet på annat sätt, och då bara på de hål som är möjliga genomskjutningshål (i mjuk del av butten, har fjädermärken etc.)

Efter en genomskjutning ska butten bytas eller förstärkas för att hindra upprepning.

MATERIELFEL

En skytt som får ett materielfel under pågående skjutning skall omgående tillkalla en domare, som ska bekräfta att det verkligen rör sig om ett materielfel. Domaren tar så reda på hur många pilar skytten har kvar att skjuta i omgången och hur lång tid skytten tror att reparationen tar. Därefter går domaren tillbaka bakom väntelinjen. Skjutledaren meddelas så snart som möjligt via radio eller genom att domaren går fram till skjutlinjen omedelbart innan den blir tom och signalerar materielfel till skjutledaren. Det måste ske så snabbt att skjutledaren inte hinner skicka fram de övriga skyttarna för markering. Om skytten redan nu är klar med reparationen skall domaren signalera till skjutledaren hur många pilar som återstår. I annat fall ger han signal till att skjutledaren kan låta skyttarna fortsätta till markeringen. **Bok 3, 12.2.4, 13.4.2**

Skytten skall alltid ges tillfälle att så snart som möjligt ta igen de icke skjutna pilarna. Ett materielfel innebär att skytten behöver ersätta eller reparera någon del av utrustningen som han inte rimligen borde förväntat sig problem med. En brusten eller skadad sträng eller nock, ett löst sikte, en skadad tab eller en klicker som rubbats ur sitt läge, allt detta är materielfel. Som grundregel gäller att domaren bör godkänna ett påstått materielfel, bara skytten själv kan avgöra att något på utrustningen inte är som vanligt. Men se upp med skyttar som upprepade gånger försöker skaffa sig extra skjuttid genom att hävda diffusa materielfel. Övriga tävlande vid ett stort mästerskap ska inte behöva vänta på att skytten fjädrar om pilar eller gör en ny mittlindning, här måste man ha tillgång till reserver. Men vid en vanlig nationell tävling kan det vara nödvändigt och rimligt att tillämpa 15-minutersregeln även vid sådana problem.

Reglerna tillåter numera att skytten efter ett materielfel får ta igen så många pilar som kan skjutas på 15 minuter med normala skjutprocedurer. Det är i regel praktiskt att göra det sedan skjutningen på avståndet i övrigt är klar. Använd sunt förnuft, mät inte tiden exakt, utan låt skytten ta igen så många serier som hinns med på ungefär 15 minuter med markering efter varje serie. Det innebär 12 pilar utomhus och 9 pilar inomhus. Övriga pilar är förlorade. En tidigare formulering angav att tävlingen fick fördröjas högst 15 minuter av ett materielfel, men detta gäller inte längre. **Bok 3, 12.2.4, 15.2.2.**

Observera att skytten får ta den tid han behöver för att reparera felet, begränsningen ligger bara i att man får ta igen pilar under högst 15 minuter. Men om materielfelet inträffar under de sista minuterna av ronden kan det vara rätt och rimligt att ge skytten lite mer tid att reparera utrustningen innan de 15 minuternas skjutning börjar.

Att skjuta ikapp under en planerad lunchrast innebär visserligen ingen försening av tävlingen, men begränsningen till 15 minuter gäller ändå.

Vid matchskjutning ges ingen extra tid för reparationer. **Bok 3, 12.2.6**

WAs Tekniska Kommitté har i en regeltolkning ansett att en skadad pil eller nock inte ska få anses som materielfel, eftersom varje rutinerad skytt bör medföra extra pilar lätt tillgängliga. Men många skyttar vid nationella tävlingar kan definitivt inte anses vara rutinerade, och en del kanske inte ens har mer än tre pilar. Då är detta ett orimligt synsätt, och domaren skall inte mer eller mindre tvinga skytten att skjuta en skadad pil. Det är en allvarlig säkerhetsrisk förutom att det kan ge onödig poängförlust.

Toalettbesök räknas normalt inte som materielfel, men reglerna tillåter en skytt att låta någon annan sköta markeringen och/eller byta skjutordning tillfälligt för sådana behov. Om problemen visar sig vara omfattande och närmast epidemiska måste domarna och skjutledaren försöka hitta en vettig lösning.

Regeln om att ta igen förlorade pilar gäller för varje materielfel för sig, så om samma skytt drabbas två eller flera gånger skall varje gång upp till 15 minuter beviljas för att skjuta ikapp.

Medicinska problem

Muskelsträckningar eller muskelskador hanteras inte som materielfel, det är upp till skytten att vara i fysisk form för att genomföra tävlingen. Men kom ihåg att reglerna har utvidgats till att gälla även oförutsedda medicinska problem som uppstår under skjutningen. Medicinsk personal skall bedöma skadan och avgöra om skytten kan fortsätta tävlingen. Liksom vid materielfel ges högst 15 minuter för skytten att ta igen icke skjutna pilar. **Bok 3, 12.2.4, 15.2.2**

Denna regel gäller inte vid matchskjutning, här ges ingen extra tid. **Bok 3, 12.2.6.** Det innebär dock **inte** att matchen inte kan tillfälligt avbrytas vid akuta situationer!

Flera skyttar med pilar att ta igen

Om fler än en skytt ska ta igen icke skjutna pilar samtidigt, efter materielfel, studsar och liknande finns det två olika sätt att organisera det. Handlar det om ett fåtal skyttar, kan alla ställa upp på linjen samtidigt. Den allmänna tidgivningen ställs in på det största antalet någon skytt har att skjuta, och domaren instruerar skyttar med färre pilar att börja sin skjutning senare, på kommandot ”start” från domaren som ges när kvarvarande tid motsvarar pilantalet. Om det är många skyttar är det bättre att dela in dem i grupper efter antalet pilar och låta en grupp i taget skjuta.

Tiden per pil skall alltid vara 40 sekunder.

SKJUTTIDEN

WA har beslutat att förkorta skjuttiden till 30 sekunder per pil. Dock, det finns en övergångsregel som medför att detta fram till 1 april 2023 bara gäller för världsrankingtävlingar. För alla andra tävlingar gäller fortfarande 40 sekunder. Regeln kommer att utvärderas. För SBF gäller alltså tills vidare 40 sekunder, även vid stjärntävlingar.

Skjutning före eller efter signal

Eftersom skyttarna inte får höja bågarmen före startsignalen är det sällsynt med skjutning före startsignalen. Med förberedelsetiden 10 sekunder är det nästan omöjligt att hinna få iväg en pil för tidigt. Det är betydligt vanligare med en pil under eller efter slutsignalen, där ju starten på ljudsignalen gäller som stopp. **Bok 2, 7.2.5.2**, **Bok 3, 12.2.2, 15.2.3**

Innan du som domare ingriper måste du vara helt säker på att tiden har gått ut, och det är inte så lätt att avgöra. Du måste ta hänsyn till att du kan ha hört signalen före den tävlande (du kan ha kortare avstånd till ljudkällan). Om möjligt, konferera med skjutledaren som bör ha sett situationen tydligt. Beslutet är dock ditt. *Det är när pilen lämnar bågen som räknas*, inte när den träffar målet, vilket ofta hörs tydligare.

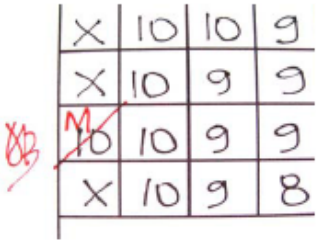

Om pilen skjuts samtidigt med att signalen startar måste du låta varje osäkerhet räknas skytten tillgodo. Men oftast är skytten själv medveten om att pilen släpptes för att signalen gick.

Om en pil har släppts utanför den tillåtna tiden skall skytten förlora det högsta pilvärdet i serien. Samtliga pilvärden skall protokollföras, och det högsta stryks med röd penna och ersättas med bokstaven M. **Bok 3, 12.2.2, 15.2.3 .** Observera att det ursprungliga poängvärdet skall vara läsbart eftersom detta är en situation som kan överklagas.

Om en pil skjuts på tävlingsbanan efter det att träningsskjutningen har avslutats (vilket är när de sista träningspilarna är dragna) och före tävlingsstart, eller i en paus i tävlingen, skall

skytten på samma sätt förlora det högsta pilvärdet i nästa tävlingsserie. Skytten skall skjuta och protokollföra samtliga pilar i den serien, det kan vara lämpligt att informera honom om detta. Domaren skall sedan ändra i protokollet enligt bilden. **Bok 3, 12.2.3, 15.2.4**

Det är inte längre en regel att domaren ska visa upp rött kort vid regelbrott utan det är en domareprocedur och det röda kortet saknar därmed betydelse för bestraffningen.

Skillnader mellan ljus- och ljudsignalen

Reglerna säger att ljudsignalen gäller vid mindre skillnader mellan ljud- och ljussignalerna. Så om det skiljer någon enstaka sekund gäller ljudsignalen. Men om skjutledaren missar att avge ljudsignalen i rätt tid på grund av ouppmärksamhet eller distraktion och den kommer flera sekunder fel måste du använda sunt förnuft. Du måste först och främst kontrollera vilken av signalerna som verkligen var i rätt tid och fatta ett beslut som är till skyttarnas fördel, de skall inte bestraffas för ett fel som en funktionär begår. Särskilt viktigt är det om ljudsignalen avges före den korrekta skjuttidens slut. **Bok 2, 7.2.5.1, Bok 3, 12.2.1**

Förvarningssignalen

Det har länge diskuterats domare emellan hur man ska agera vid fel på förvarningssignalen (gult ljus etc.) som orsakar att skyttar inte får iväg sista pilen (pilarna) innan stoppsignalen.

Det finns en fastställd tolkning från december 2001 som klart anger att skytten har rätt till en korrekt förvarning 30 sekunder före stoppsignalen. Om den varningen uteblir eller tiden är mindre än 30 sekunder skall skytten ges 40 sekunder för att skjuta kvarvarande pil(ar) även om totaltiden (2 minuter eller 4 minuter) var korrekt.

Dock, om det finns andra fungerande tidsangivelser som skytten kan se, till exempel väl synliga nedräkningsklockor, får skytten ingen extra tid även om ljussignalerna inte fungerat korrekt. Som domare, betrakta hela situationen och låt varje tveksamhet komma skytten tillgodo. Var också uppmärksam på att om bara en pil skjuts (t.ex. vid särskjutning) behöver ingen 30-sekundersvarning ges.

Om nedräkningsklockor och/eller ljussignaler slutar fungera skall skjutningen inte avbrytas. Nästan alla skyttar har en väl fungerande skjutrytm och kommer att skjuta klart väl inom skjuttiden. Den skytt som ändå avbryter hanterar vi på samma sätt som vid ett vanligt materielfel.

Om tiden på nedräkningsklockorna av misstag ställs för kort är det bäst att släcka klockorna helt för att inte stressa skyttarna i onödan. Antingen kommer skyttarna att avbryta eller fortsätta, och vi hanterar situationen precis som ovan.

Det förekommer att domaren tar över tidgivningen, till exempel när skyttar ska ta igen icke skjutna pilar efter studsar, materielfel och annat. Det är inte domarens uppgift, däremot ska domaren kontrollera att tidgivningen sköts korrekt. Som grundregel, låt skjutledaren och dennes personal sköta tidgivningen i alla situationer där sådan förekommer.

MARKERING OCH PROTOKOLLFÖRING

Domarens plats vid markeringen

Efter signalen för markering skall domarna samtidigt, på en linje, gå fram mot tavlorna och stanna 5 – 10 meter innan tavellinjen. Om skyttarna tillkallar en domare, skall denne gå fram, slutföra sin uppgift, och återvända till sin plats.

Om närmaste domare är upptagen och hjälp behövs vid ytterligare en av dennes tilldelade tavlor bör du genast erbjuda din hjälp, och återvända till din plats efter fullgjort uppdrag.

När alla skyttar är klara med markeringen och har passerat domarna på väg tillbaka, skall domarna säkerställa att ingen är kvar vid eller bakom målen, att inga pilar sitter kvar, att

tavlorna är i gott skick och att buttarna står korrekt. Därefter återvänder domarna samtidigt och på linje, och signalerar till skjutledaren att fältet är fritt och säkert.

Pilvärdering – en domare

Att bedöma pilvärden är en av domarens mest frekventa och viktigaste uppgifter, särskilt som numera domarens bedömning är slutgiltig. Du får skyttarnas respekt och förtroende om du utför denna uppgift på ett professionellt sätt.

Det är mycket viktigt att du angriper problemet korrekt:

- Använd alltid förstoringsglas
- Se alltid från båda hållen, men bara en gång
- Se alltid så nära rät vinkel mot pilen som du kan, flackt mot tavlan
- Undvik att röra pilen, tavlan och butten.
- Tala tydligt om pilens värde
- Kontrollera att det värde du angav protokollförs.

Fråga aldrig vem pilen tillhör, och kommentera aldrig hur svårt det är att bedöma pilen.

Tala tydligt och bestämt om ditt beslut om pilens värde, t, ex, ”pilen är en nia”

Om en linje saknas eller är förskjuten kan du behöva bedöma dess tänkta läge genom att se i pilens längdriktning för att bedöma linjens krökning. Men gör det inte förrän du redan har försökt döma pilen från båda sidor med hjälp av förstoringsglaset.

Kom också ihåg att det inte finns någon linje mellan 2 och 3 och mellan 4 och 5. Det är förvånansvärt ofta som skyttar hävdar att deras pil är en femma eftersom den rör vid den mörka linjen i det svarta fältet. Detta är ett område där färgerna av tryckteknikska skäl överlappar (för att undvika risken för ett vitt mellanrum). Det hör i sin helhet till fyrapoängszonen.

Använd dessa riktlinjer vid din pilbedömning:

- Om skiljelinjen inte är hel eller är förskjuten av en pil, försök bedöma linjens läge som en fortsättning av den intakta delen av cirkeln.
- Ta inte för lång tid på dig för att bedöma. I så fall är du osäker på värdet, och skytten skall ha fördelen av tveksamheten. Döm då till det högre värdet.

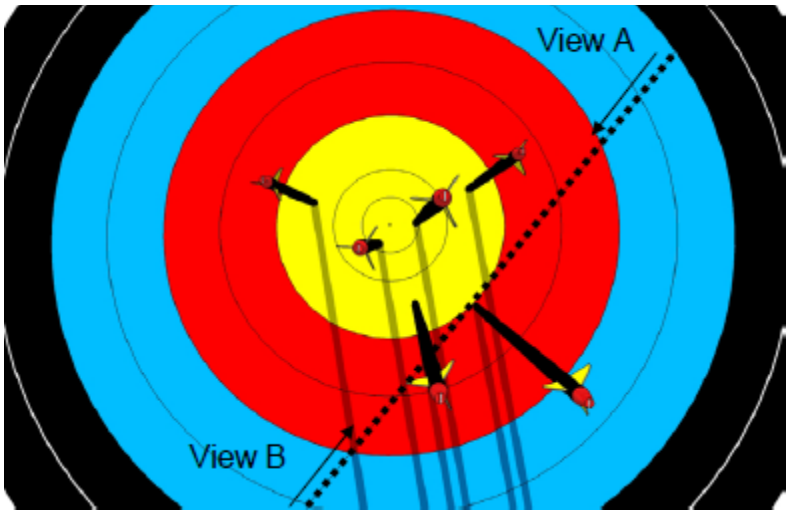

Pilbedömning

Pilen nere till höger är mycket nära linjen och fordrar en domares bedömning. Det första intrycket blir alltid framifrån, vilket kan vara vilseledande. Därför skall pilar aldrig bedömas därifrån. Det är alltid nödvändigt att se i tangentens riktning gentemot ringen, i detta fall från höger sida uppifrån (A) och från vänster sida nerifrån (B). En ytterligare kontroll framifrån kan dock behövas om ringen är förskjuten eller delvis saknas.

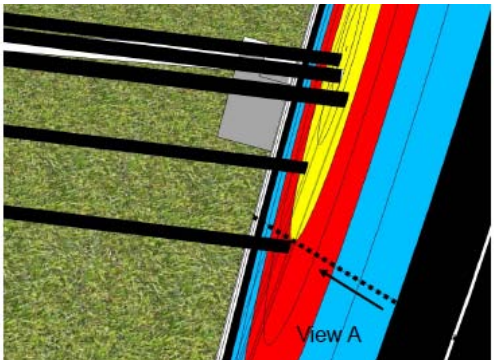

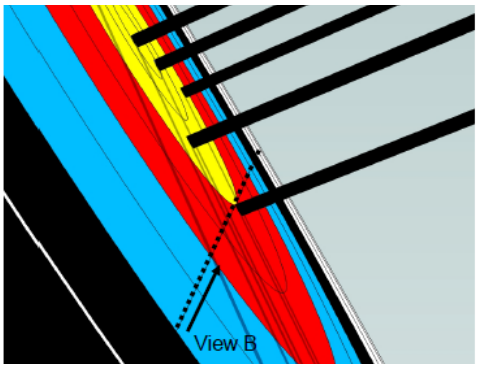

Pilbedömning med pilen sedd från A och B. Pilen skall alltid ses tangentiellt gentemot ringen i den punkt där pilen eventuellt vidrör linjen.

När domaren väl har bedömt pilen är beslutet slutgiltigt, inga fler bedömningar tillåts och beslutet kan inte överklagas. **Bok 3, 19.2.**

Ibland kan domaren kallas att bedöma i fall där pilvärdet är så uppenbart att det är närmast löjeväckande att gå igenom hela proceduren. Fråga då i stället skyttarna om deras åsikter, och i regel enas man lätt om värdet utan ytterligare hjälp från domaren.

Huvudregeln vid tavelskytte är att domaren alltid skall tillkallas om skyttarna inte är överens. Här skiljer sig tavelskyttet från skogsskyttet, där pilvärdet fastställs genom omröstning inom gruppen, varvid skytten själv deltar, och vid lika röstetal gäller det högre värdet. Gruppens omröstning är slutgiltig.

Pilar inom och utom skjuttiden

Det händer att en skytt av någon orsak skjuter en eller flera pilar utanför skjuttiden. Domaren skall då ingripa och justera resultatet på skjutkortet. Om en eller flera pilar skjutits utanför den tillåtna skjuttiden är det viktigt att de ursprungliga pilvärdena kan utläsas från skjutkortet, eftersom sådana domslut kan överklagas. **Bok 3, 15.2.3.** Det röda kortet skall visas, men det

är numera en domareprocedur och inte en regel, varför det inte har någon inverkan på poäng eller varningar.

För många pilar

Om en skytt skjuter för många pilar inom skjuttiden skall bara de sex eller tre pilarna med lägst poängvärde protokollföras. Detta är en fastställd procedur och inte en bestraffning, och kan därför inte överklagas. **Bok 3, 14.2.2, 15.2.6.** Om fler än en pil skjuts i samma deltavla på en trippeltavla, skall bara pilen med lägst värde i denna deltavla ges poäng, alla övriga i deltavlan är miss (missar) men ingår i serien. Lägg märke till att vid skjutning på trippeltavla orsakar en pil för mycket alltid att det blir minst en miss i protokollet, till skillnad från på en heltavla.

Flera regelbrott samtidigt

Om en skytt skjuter för många pilar och dessutom en eller flera utanför skjuttiden, har fler än ett regelbrott begåtts. I denna situation skall först samtliga pilvärden bestämmas, med hänsyn till för många pilar i deltavlor därefter skall de tre eller sex pilarna med lägst poängvärde protokollföras, slutligen stryks det (de) högsta protokollförda poängvärdet och markeras som miss. Arbeta alltid i denna ordning så blir det rätt.

Skjutprotokoll och rättelser

Vid taveltävlingar inomhus och utomhus när det inte finns funktionärer som markörer, skall skyttarna själva föra protokoll i två exemplar. Om det visar sig vara skillnader i pilarnas poängvärden mellan de två protokollen, skall det lägsta värdet gälla. **Bok 3, 14.4.** Om det inlämnade protokollet innehåller räknefel som gör att skytten tjänar på felet skall skytt i klass 16 och äldre diskvalificeras. 10- och 13-klassers protokoll skall korrigeras men skytten placeras efter andra skyttar med samma poäng och korrekt protokoll. Se SBF-kapitlen om tavelbågskytte inomhus och utomhus.

Om elektroniskt protokoll används och skiljer sig från det skrivna och undertecknade protokollet, skall det senare alltid gälla, dock, om dess resultat är högre än det elektroniska, endast under förutsättning att det är korrekt fört och summerat.

Ett misstag i pilvärde i protokollet som upptäcks innan pilarna är dragna skall korrigeras av skyttarna själva, under förutsättning att man är överens och att alla på butten signerar rättelsen. Om du som domare kallas att göra en sådan rättelse, så gör den för att inte orsaka fördröjning, men informera också skyttarna om att de ska hantera sådant själva i fortsättningen.

Totalsummor och delsummor får alltid korrigeras av skyttarna själva, det är bara enskilda pilpoäng som måste korrigeras innan pilarna är dragna.

Efter rondens slut skall skyttarna skriva under sina protokoll. Detta innebär att skytten godkänner de protokollförda pilvärdena, totalsumman, antalet 10 och X och vid matchskjutning dessutom segraren.

Poängberäkning inomhus

Det är inte ovanligt att skyttar gör misstag eller missar vid skjutning på trippeltavlor, till exempel 10 och 9 i övre deltavlan, ingen pil i den mittre, och 8 i den undre. Enligt regeln om två eller fler pilar i en deltavla skall bara den med lägst värde protokollföras med poäng, alla övriga är missar. Resultatet blir alltså 9 – 8 – M = 17 poäng

Ibland försöker skytten bättra på situationen genom att skjuta en pil i den tomma deltavlan, i vårt exempel kan vi ha 10 och 9 överst, 10 i mitten och 8 underst. Men vi vet att om man skjuter fler än det tillåtna antalet pilar skall bara de tre (eller 6) med lägst värde

protokollföras. För att ta reda på vilka pilar som har lägst värde måste man först bestämma samtliga pilvärden genom att hantera situationen på den övre deltavlan. Vi får då 9 – M – 10 - 8 (10 – 9 – 8 - M) och vi protokollför de tre lägsta, 9 – 8 – M = 17 poäng. Det går alltså inte att tjäna på att skjuta en pil till, i bästa fall blir resultatet detsamma, men ofta lägre.

Om nu skytten begår ytterligare ett misstag genom att skjuta den extra pilen efter stoppsignalen skall pilen med högst värde i serien strykas och bli en miss. Vi hanterar de olika felen i samma ordning som tidigare, dvs först de två pilarna i samma deltavla, därefter den extra pilen, och till sist stryker vi över det högsta av de *kvarvarande* pilvärdena, som ju är en nia, med röd penna och ersätter poängen med M. Kvar blir alltså M – 8 – M = 8 poäng. Den strukna nian ska alltid vara läsbar, eftersom tidsfelet är ett domslut som kan överklagas, till skillnad från hanteringen av för många pilar i en deltavla och för många pilar i en serie, som är fastställda procedurer.

Hantera alltid felen i denna ordning så blir det rätt!

Märka hål

Regel **14.2.4** anger att alla pilhål i poänggivande zon skall märkas på lämpligt sätt. Det innebär att man med en normal penna (inte en tjock spritpenna!) gör ett kort streck mot hålet uppifrån och ett från sidan.

Många skyttar anser att det är viktigt att märka **alla** hål, både inom och utanför poänggivande zoner. En del märker också hål i själva butten och till och med i ställets trävirke. Det behövs alltså inte och det kan aldrig betyda något vid pilbedömningen.

Regelverket anger att en pil som studsar skall protokollföras med värdet av det omarkerade hålet i poänggivande zon, under förutsättning att alla hål har märkts och att ett omärkt hål eller märke kan identifieras. Nyckelorden här är poänggivande zon. Ingen hänsyn tas till eventuella hål utanför den yttersta poängzonen. Det finns dock en säkerhetsventil som talar om att om det finns flera omärkta hål skall pilen ges värdet av det lägsta hålet i poänggivande zon. Reglerna stadgar inget straff för att inte märka hål, men det drabbar skytten själv som riskerar att få onödigt låg poäng på en studspil. Det finns numera också en andra säkerhetsventil, som stadgar att pilen skall ges värdet av det lägsta omarkerade hålet, *såvida inte det finns fysiska bevis för det rätta värdet* .

Det är inte domarens uppgift att märka pilhål

Det är bara under vissa omständigheter, vilket klart framgår av regelverket, som en domare förväntas märka pilhål (studs, hängare och genomskjutning). Men om du ändå granskar en

tavla för att avgöra om den behöver bytas och du ser ett omärkt hål, märk det och gör skyttarna uppmärksamma på att det är deras ansvar.

Ofta fördelar skyttarna på en butt sina uppgifter, en skytt märker hål, en annan drar pilar osv. Om domaren märker ett missat hål blir det en påminnelse för skyttarna om deras skyldigheter. Det är förvånande hur ofta till och med erfarna skyttar missar märkningen eller gör den på fel sätt. Lär dem att märka med två korta streck, högst 5 mm, ett horisontellt och ett vertikalt.

Var uppmärksam på att en del skyttar, särskilt inomhus, märker hål i mitten med kraftiga streck eller förstorar ett hål för att skapa en riktpunkt. Detta är definitivt inte acceptabelt. Byt tapeten och tala om för skytten varför.

Pilar kvar i tavlan

Om någon har glömt pilar i tavlan skall skjutningen inte avbrytas. Skytten får skjuta serien med andra pilar (eller skjuta ikapp vid första bästa tillfälle). Domaren skall sedan delta i markeringen och kontrollera att de kvarglömda pilarna inte protokollförs en gång till innan pilarna får dras. **Bok 3, 14.3.**

Problem vid målet

En del problem kan inte vänta till markeringen utan behöver åtgärdas omedelbart. Om det blåser kan en tapet lossna och vika sig över en del av målytan. I så fall ska skyttarna på den butten sluta skjuta och vänta tills övriga skyttar är klara. En domare och de drabbade skyttarna går fram till butten medan övriga skyttar väntar, domaren protokollför de redan skjutna pilarna i sin anteckningsbok, märker hålen, låter skyttarna dra pilarna och lämna dem bakom butten. Målet repareras och skyttarna och domaren återvänder till skjutlinjen och signalerar till skjutledaren hur många pilar som återstår för var och en av skyttarna. När dessa pilar är skjutna går alla fram för att markera, och domaren deltar i markeringen på det aktuella målet.

En fallen butt

Om en butt glider ner eller välter trots att den varit förankrad på ett sätt som domaren godkänt, skall domaren på det målet vidta de åtgärder som anses nödvändiga och se till att skyttarna får fastställd tid att skjuta återstående pilar när situationen har retts ut. **Bok 3, 12.5.1**

Om det är uppenbart att pilarna brutits eller rubbats ur sitt läge så att det inte går att bedöma träffpunkten och därmed poängvärdet, får domaren besluta om vilka åtgärder som ska vidtas. Endast pilar som omöjligen kan bedömas (till exempel om pilen är bruten och delen med nock, fjädrar och skyttens initialer inte sitter kvar) skall betraktas som icke skjutna.

Detta är den andra av de två möjliga situationerna där en skytt kan få ”skjuta om” en pil.

Särskjutning i kvalificeringsronden

Om två eller flera skyttar har samma poäng efter kvalificeringsronden, och **alla dessa skyttarna går vidare till elimineringen**, skall de rankas efter antalet 10-poängare (inklusive X) och därefter efter antalet X. **Bok 3, 14.5**

Domaren behöver inte bli inblandad i detta, ofta sköts det av det datoriserade resultatsystemet. Domaren måste däremot säkerställa redan innan tävlingsstarten att systemet verkligen kan hantera sådana situationer. Om skyttarna har samma antal 10 och X, skall domaren lotta placeringen i finalstegen dem emellan, om inte datorsystemet gör det.

Om skyttarna har samma poäng men någon eller några av dem skall elimineras, skall det särskjutas om placeringen. Särskjutningen sker med en pil för poäng på det sista avståndet i kvalificeringsronden. Rätt antal tavlor ska sättas upp centralt på fältet, väl synligt för publiken. Varje skytt skall ha en egen butt, och tavlan skall placeras i dess centrum.

Skyttarna får 40 sekunder för att samtidigt skjuta en pil. Ibland är det stort avstånd till skjutledaren och då är det upp till domaren på linjen att meddela skjutledaren när skyttarna är klara. Se till att inga andra än de inblandade skyttarna går framför väntelinjen. **Bok 3, 14.5**

Skyttarna skjuter en pil för poäng. Vid lika poäng vinner pilen med kortast avstånd till centrum. Är skyttarna överens om resultatet gäller deras bedömning. Annars skall domaren bedöma vilken som är närmast mitten. Om det behöver mätas (vilket inte är obligatoriskt för domaren!) skall samma domare mäta båda pilarna. Är den uppmätta avståndsskillnaden så liten att den kan antas vara inom mätfelet, kanske mindre än en millimeter, förklaras skyttarna lika och man låter dem skjuta ytterligare en pil med poäng eller bedömning till centrum.

Om matchschemat för 104 skyttar eller det nya matchschemat för 24 lag används, skall det **särskjutas även för placering 8**, eftersom det är en stor fördel att vara bland de 8 bästa (två omgångar byematcher resp. en omgång).

Till dess att officiell information om särskjutning ges skall skyttarna stanna på tävlingsfältet. En skytt som inte är närvarande när hans särskjutning annonseras anses ha förlorat den.

OSPORTSLIGT BETEENDE

En nyhet i regelboken är att den numera också innehåller regler om osportsligt beteende, som säger att osportsligt beteende inte skall tolereras. Sådant beteende av tävlande eller av person/personer som bedöms assistera en tävlande medför att den tävlande kan diskvalificeras och kan dessutom medföra avstängning från framtida tävlingar. **Bok 3, 15.1.7.1 – 3**.

Detta är naturligtvis en gråzon för domaren. Vad menas med osportsligt beteende? Tolkningen är mycket subjektiv och beror mycket av hur domaren uppfattar situationen.

Ett avsiktligt beteende som är störande för andra tävlande måste betraktas som osportsligt och bör ge minst en varning. Okvädningsord och förolämpningar riktade mot dig som domare antingen från en tävlande eller från en ledare som representerar en tävlande bör hanteras lugnt i form av en varning, som innebär att om fler okvädningsord hörs från vederbörande kommer skytten att diskvalificeras.

Ett fysiskt angrepp mot en domare, en medtävlare eller mot någon tävlingsfunktionär tolereras under inga omständigheter. Varje fysiskt angrepp, hot om fysiskt angrepp eller aggression skall medföra omedelbar diskvalificering.

TÄVLINGSPROCEDURER ELIMINERING OCH FINALER

Introduktion till eliminerings- och finalronder

Steg två vid ett mästerskap är elimineringen, där skyttarna rankas och paras ihop för matcher man mot man enligt bestämmelserna i World Archerys regelverk. **Bok 3, kapitel 13**

Antalet skyttar som går vidare efter kvalificeringen är fastställt till:

- 104 skyttar vid Världsmästerskap på tavla utomhus
- 64 skyttar vid World Cup-tävlingar och Olympiska Spel
- 24 lag och mixlag vid World Cup-tävlingar och Världsmästerskap
- 16 lag och mixlag vid Olympiska Spel
- Upp till 32 skyttar per klass vid Svenskt mästerskap inomhus
- Upp till 64 skyttar per klass vid Svenskt mästerskap utomhus

Vid Olympiska spel skjuts en rankingrond för hopparningen. Samtliga 64 deltagande skyttar är ju redan kvalificerade för att delta i elimineringsronden.

Elimineringsronder

I 48-delen, 32-delen, 16-delen och 8-delen skjuter Recurve normalt upp till 5 set om tre pilar på vardera 2 minuter. För Compound skjuts 5 serier om tre pilar. Båda skyttarna i matchen skjuter samtidigt. **Bok 2, 4.5.1.4, 4.5.2.4**

Tidgivningen består av två signaler för att gå till skjutlinjen, 10 sekunder senare en signal som startar skjutperioden.

Beslut togs av WA-kongressen i september 2013 att Recurve skjuter med setsystem i alla finaler, även lagfinaler, medan Compound skjuter med kumulativ poängräkning i alla finaler, utomhus och inomhus. Detta system är också infört i SM-ronderna, Compound skjuter med poängräkning, alla övriga skjutstilar med setsystem.

Finalronder

I kvartsfinaler, semifinaler och medaljmatcher skjuter man på samma sätt, men vid World Archery mästerskap skjuter skyttarna alternerande och har 20 sekunder per pil.

Om tidsschemat är ansträngt kan man använda alternerande skjutning bara i semifinaler och/eller medaljmatcher, den tekniske delegaten avgör detta.

Ingen extra tid för materielfel eller medicinska problem ges vid matchskjutning.

SM-rond utomhus, individuellt

Skjutavstånden är för Recurve Elit: 70 meter, för Recurve M och V, Barebow Elit och Compound Elit: 50 meter, för Longbow och Traditional Elit, Compound M och V och Barebow M och V: 40 meter, för Longbow och Traditional M och V: 30m, samtliga skjuter första dagen en kvalificeringsrond om 72 pilar mot 10-ringad 122-cm tavla, för Compound mot 80 cm sexringad. Tävlingen kan genomföras med sex- eller trepilsserier på fyra resp två minuter och skjuts alltid med rotation AB-CD, CD-AB, även under träningsskjutningen.

Kvalificeringsronden gäller för ranking till elimineringsronden individuellt, och för korande av Svenska Mästare individuellt och lag för samtliga handikappklasser.

Dag två skjuts eliminering och finaler enligt den Olympiska Rondens matchschema, dvs max 64 deltagare per klass. Alla finalmatcher skjuts på en egen tavla, med omfattning upp till fem set/serier om tre pilar på två minuter, och skyttarna skjuter samtidigt. Domarearbetet fungerar som vid kvalificeringen, men ett antal särskjutningar kan tillkomma. Guldfinalerna kan skjutas alla samtidigt, klass för klass, skjutstil för skjutstil eller damklasser och herrklasser separat.

SM-rond utomhus, lagtävling, kvalificering och ranking

Lagtävlingen avgörs i sin helhet på eftermiddagen dag 1. Den inleds med kvalificeringen som liksom finalerna omfattar fyra serier om sex pilar (två per skytt, en skytt i taget skjuter) på två minuter. Varje klubblag skjuter på en egen tavla. Avstånden är desamma som vid den individuella kvalificeringen.

Klubblagen vid SM utomhus är **nominerade**, dvs. lagmedlemmarna är anmälda med namn.

Om två eller flera lag hamnar på samma poäng efter kvalificeringen bestäms rankingen av antalet 10-poängare (inklusive X), om fortfarande lika efter antalet X, om fortfarande lika med lottning. **Bok 3, 14.5.1, 14.5.2.** Är det lika poäng (utan hänsyn till 10 och X) för plats 16 skall särskjutning ske.

Efter rankingen följer direkt eliminering och finaler, från åttondel, dvs. högst 16 lag per klass och skjutstil.

Domarearbetet vid lagfinalskjutningen skiljer sig en hel del från det vanliga, och är ungefär detsamma som vid internationella mästerskap.

SM-rond inomhus, lagtävling, kvalificering och ranking

Lagtävlingen inomhus skiljer sig på ett par punkter från den utomhus, förutom avseende avstånd och tavelstorlekar.

Klubblagen inomhus är **onominerade** och består av klubbens tre bästa skyttar från kvalificeringsomgången. Klubben har dock rätt att byta ut lagmedlemmar före första matchen.

Vid SM inomhus deltar bara de åtta, fyra eller två bästa lagen i varje skjutstil i lagfinalerna, övriga lag rankas efter summan av skyttarnas individuella resultat.

Även skyttar ur M- och V-klasserna och damer får delta i klubblaget.

Om någon skytt är förhindrad att delta i den individuella lagtävlingen eller inte infinner sig till matchstart skall skytten inte ersättas, platsen lämnas tom och motståndaren går direkt vidare.

Finalskjutning för lag, SM

I finalronden för lag utomhus deltar de 16 högst rankade lagen om tre skyttar från kvalificeringen, seedade efter totalpoängen i kvalificeringsronden, inomhus de åtta högst rankade lagen. Man skjuter samtidigt matcher bestående av fyra set/serier om sex pilar, två per lagmedlem. **Bok 2, 4.5.1.4, 4.5.2.4**

I lagtävlingen skall det finnas ett markerat område bakom enmeterslinjen med rimligt utrymme för tre skyttar och deras utrustning, och ett område för coachen bakom skyttarnas område. Om det finns utrymme för det, markerar man också en ruta för domaren mellan lagens områden. Finns ingen ruta för domaren tar denne plats mellan lagen för att kunna observera dem på bäst möjliga sätt.

I alla finalomgångarna skjuter lagen samtidigt, lagen skjuter fyra set/serier på två minuter vardera där varje skytt skjuter två pilar i valfri ordning. En skytt i taget går fram till skjutlinjen, nästa skytt får inte gå fram förrän den förre har återvänt över enmeterslinjen.

Ingen extra tid ges för materielfel eller behandling av oförutsedda medicinska problem, men skytten med problem får lämna skjutlinjen för att reparera eller byta utrustning och återkomma för att skjuta resterande pilar om skjuttiden tillåter. Andra lagmedlemmar kan skjuta sina pilar under tiden.

Regelbrott under lagtävlingen

Det finns flera möjligheter att begå regelbrott under lagtävlingen, som kan resultera i bestraffningar. Det är viktigt att det finns en och endast en domare per match, så att båda lagen får en likartad bedömning. **Bok 2, 7.1.1.14**

Mindre regelbrott

Mindre regelbrott beivras genom att domaren visar upp ett gult kort, varvid laget får en tidsbestraffning. Detta sker om

- En skytt passerar över enmeterslinjen före startsignalen
- Två skyttar ur samma lag befinner sig framför enmeterslinjen samtidigt. För att få likhet i bedömningen anser vi att det sker om båda skyttarna har minst en fot var i marken inom enmetersområdet. **Bok 3, 13.2.2**
- En skytt på väg fram från enmeterslinjen tar upp en pil ur kogret på sådant sätt att pilens spets blir synlig innan skytten står på skjutlinjen. **Bok 3, 13.2.2**
- Om en compoundskytt passerar över enmeterslinjen med releasen hakad på strängen

Vid ett mindre regelbrott ska domaren omedelbart visa upp det gula kortet och ange lagets namn. Kortet ska visas i första hand för lagets coach, försök inte meddela skytten direkt. Håll inte kortet alltför synligt under matchen, håll det diskret bakom ryggen.

Skytten skall återgå bakom enmeterslinjen och börja om, eller ersättas av en annan skytt som har pilar kvar att skjuta.

Domares beslut som anges med gult kort kan inte överklagas.

Större regelbrott

Större regelbrott begås till exempel genom att skytt/lag inte åtlyder det gula kortet, och innebär att lagets högsta poäng i serien skall strykas, **Bok 3, 15.3.** Detta sker om:

- En skytt ignorerar det gula kortet och skjuter en pil utan att först ha återvänt bakom enmeterslinjen.
- En skytt skjuter en pil före eller efter skjuttiden.
- En skytt skjuter för många pilar.

Rött kort är inte längre en regel, men en domareprocedur, och det skall därför ändå visas. När serien ska markeras måste domaren delta i protokollföringen.

Särskjutning för lag – finalronder

Om två lag hamnar på samma poäng i finalronden ska det särskjutas med en serie om tre pilar, en per skytt, för poäng. Särskjutningen utomhus sker på de tavlor som laget tävlat på i den aktuella matchen, utom för Compound, som har en 80 cm 6-ringad mitt på butten. **Bok 3, 14.5.2.3.** Särskjutningen inomhus för Compound och Recurve sker på en vertikal trippeltavla per lag, placerad horisontellt, 130 cm över golvet. Övriga skjutstilar skjuter på samma tavla som i matchen.

Om poängen fortfarande är lika efter särskjutningen vinner laget med bästa pilen närmast centrum. Går detta inte att avgöra vinner laget med näst bästa (eller tredje bästa) närmast centrum.

Om inte detta räcker skjuter man ytterligare särskjutningsserier om tre pilar för poäng, följt av närmast-centrumvärdering tills matchen avgjorts.

Skjuttiden för lagens särskjutning är en minut med en skytt i taget, **Bok 3, 13.4.3.**

Domare vid skjutlinjen

En skjutlinjedomare utses för att hantera procedurerna vid skjutlinjen. Denne är mycket engagerad i skeendet och är väl synlig i sin aktion.

Domaren har sin plats bakom skyttarna, mitt emellan lagen vid lagmatcher.

Under lagskjutningen är det viktigt att domaren hela tiden placerar sig för att se klart. Något steg åt sidan eller framåt kan behövas, och ger dessutom ett bättre intryck än en ”domarestaty”. Det är också nödvändigt att ha gula kortet i beredskap, inte i fickan eller väskan, utan i handen lite diskret bakom ryggen.

Vid lagskjutning måste du se till att coachen håller sig på sin plats i sin ruta, och än viktigare, om du ser att en skytt håller på att göra ett misstag, försök förhindra det så att tävlingen genomförs enligt reglerna utan störningar. Men ingrip alltid via coachen.

När alla pilarna är skjutna och tre signaler har avgetts går domaren och skyttarna fram mot tavlorna. Domaren stannar mellan tavlorna och cirka 2 meter framför dem, medan skyttarna sköter markeringen på vanligt sätt.

Domaren kan behöva gå fram för att på begäran poängsätta en pil, och sedan återvända till sin plats. Domaren skall alltid döma med standardproceduren för pilbedömning (förstoringsglas från båda sidor, etc.).

När markeringen är klar, resultaten har getts och skyttarna har dragit pilarna och märkt hålen (vilket ska göras så snabbt som möjligt) lämnar alla fältet i god ordning, domaren sist för att säkerställa att ingen är kvar och att nästa omgång kan börja.

Domaren skall med korrekt tecken visa vem som vunnit matchen (även om det inte är särskjutning). Det är den officiella informationen till alla, och den skall ske så snart som möjligt, även om speakern redan har annonserat segraren (vilket ibland kan bli fel). Stå framför och mellan tavlorna, väl ifrån skyttarna, och håll handsignalen i fem sekunder.

Bye

Det förekommer att antalet tävlande inte räcker för att fylla matchschemat, eller att skyttar drar sig ur på ett sent stadium. En bye är inte en match, utan en situation där en skytt saknar motståndare. Förutom vid Olympiska spel och Världsmästerskap får en skytt med bye träningsskjuta på sin tilldelade tavla, under förutsättning att uppställningen på fältet gör det möjligt. Träningsskjutningen begränsas till tre set om tre pilar vid all setskjutning och fem serier om tre pilar vid poängskjutning. **Bok 3, 12.2.7, 12.2.8, 16.1.3**

Uppgiven match

En uppgiven match uppstår när en skytt inte infinner sig till start eller när en skytt av någon orsak upphör att skjuta under matchen. Följande sker då: **Bok 2, 3.7.4.3, Bok 3, 14.5.2.4**

Om en skytt eller ett lag inte är närvarande när skjutningen startar vid en eliminerings- eller finalmatch förklaras den närvarande skytten (laget) som segrare i matchen. Den närvarande skytten (laget) får träningsskjuta på sin tavla (upp till tre set resp. fem serier totalt) men ingen poängräkning sker.

Lika poäng och särskjutning – individuellt

Om skyttarna efter en match har lika poäng måste det bli särskjutning för att avgöra vem som ska gå vidare till nästa steg i tävlingen. Domaren är direkt engagerad i särskjutningen. Även om det är skyttarnas sak att sköta protokollföringen måste domaren först kontrollera att poängen verkligen är lika och att inga summeringsfel föreligger.

Domaren står framför tavlan och visar där för publiken och skjutledaren genom att sträcka ut båda armarna att det fordras särskjutning. En särskjutning vid eliminerings- och finalronder består av en pil på skyttens ordinarie tavla. Skyttarna har 40 sekunder på sig vid samtidig skjutning.

Lika resultat, särskjutning ska genomföras

All individuell särskjutning inomhus på trippeltavla skall ske på deltavla nummer två.

Vid markeringen går domaren med fram, och skyttarna bedömer. Är skyttarna inte överens bedömer domaren, eventuellt genom mätning. Så snart resultatet kan fastställas visar domaren på segraren genom att peka på dennes tavla. Vänta inte på att poängen ska visas på resultattavlan, ett snabbt avgörande är vad publik och media vill se.

Om särskjutning behövs, kontrollera först att krysset är helt så att det kan användas för mätning, alternativt byt tavla för **båda** skyttarna.

50 meter Compoundrond

Compound Elit skjuter en 50 m compoundrond på 80 cm deltavla med ringarna 5 – 10, övriga compoundklasser på 40/30 m. Till 50/40/30-metersronden hör en motsvarande eliminerings- och finalrond, individuellt och för lag, som skjuts i 5/4 serier om tre/sex pilar med poängräkning, till skillnad från 70/50-metersronden för övriga skjutstilar, där eliminering och finaler både individuellt och för lag skjuts med setsystem, 5 resp 4 set. Lagronden skjuts på två 80 cm sexringade tavlor (tre pilar på varje i valfri ordning) och särskjutning för lag på en sådan tavla i buttens mitt.

Även vid eliminering och finaler inomhus används poängsystem för Compound, fem/fyra serier om tre/sex pilar vardera. WA och SBF har konsekvent genomfört kumulativ poängräkning vid allt matchskytte för Compound, både individuellt och lag, ute och inne, och samtidigt konsekvent setsystem för Recurve, individuellt och lag, ute och inne. SBF har följt efter och infört setsystemet för matchskjutning i alla skjutstilar utom Compound.

Röda kortet

Det finns numera inte något nämnt om det röda kortet i regelboken. Det betyder dock inte att det är avskaffat från bågskyttet. Det röda kortet är fortfarande en domareprocedur som avser att omedelbart visa för skyttar, motståndare, publik, funktionärer, speaker och alla andra att det har begåtts ett regelbrott som medför att högsta poängen skall strykas. Domaren skall därför precis som innan visa upp det röda kortet. Orsaken till att det togs bort ur reglerna är att

det aldrig har varit eller ens har varit tänkt att vara ett krav att det skulle visas för att bestraffningen skulle genomföras.

Alltför många har protesterat eller överklagat beslut med motiveringen att det röda kortet inte visades, att det visades för sent eller till och med ”jag såg inte det röda kortet så du kan inte ta poängen”. Därför är det röda kortet inte längre en regel utan en domareprocedur, tänkt att vara en service och ett (o)trevligt inslag i bågskyttet.

FÄLTSKYTTE

Bankontroll - säkerhet

Att kontrollera att banan är säker är det viktigaste vid varje form av kontroll. Ingen olycka orsakad av grundläggande säkerhetsbrister kan tolereras, och alla potentiella säkerhetsrisker måste identifieras och korrigeras före tävlingen. Det är därför viktigt att domarna deltar i inspektionen i en grupp. Vi rekommenderar följande:

- Kontrollera att ingen gångväg mellan två mål kan ligga i riskzonen för en pil på avvägar. Kontrollera det i terrängen, lita inte bara till arrangörens bankartor.
- Kontrollera att alla gångvägar är så väl utmärkta att ingen går fel och kan hamna i en skjutgata. En rekommenderad tumregel är att skyttarna efter att ha lämnat ett mål skall gå minst tio meter i rät vinkel mot skjutriktningen, men använd den regeln med förnuft. När du genomför inspektionen, gå rätt väg mellan målen så att du kan kontrollera märkningen också. Låt gärna en eller ett par domare stå kvar på skjutlinjen medan andra följer gångvägen från målet så att man ser att ingen hamnar i farozonen på väg mot nästa mål.
- Gångvägar för publiken får inte korsa en skjutriktning, varken framför eller bakom målen. Om det inte kan undvikas måste man placera ut vakter eller så måste gångvägarna spärras, förutom att förses med varningsskyltar.
- Kontrollera att en skytt i skjutposition ser mark bakom hela målet. Om inte, vidta lämpliga åtgärder för att göra skjutningen på det målet säker. Vad finns på andra sidan kullen där målet står? Vakter kan behövas. Var medveten om att ett skjutnät inte stoppar en kolfiberpil som missat målet, så bara ett enda nät räcker inte.
- Åskådare hålls normalt på säkert avstånd genom att de leds via avspärrade områden, hela deras väg markeras med rep eller band. En skjutgata med 25 meters bredd brukar räcka, åskådarna står då minst 10 meter vid sidan av skyttar och skottlinje. Men, om man skjuter i en smal skjutgata med träd behövs större bredd, en pil som träffar ett träd kan ta oväntade vägar.
- Kom också ihåg att det kan behövas säkra vägar för sjukvårdspersonal eller transporter inom området, så att skjutningen inte behöver avbrytas eller personalen utsättas för risker. Det bör finnas särskild personal avdelad för att leda folk in och ut ur området på säkra vägar, och domare måste kunna röra sig mellan målen utan risk. Alla domare måste också skaffa sig grundlig kännedom om sitt tilldelade område.

Bankontroll - målen

Kontrollera att samtliga mål är ordentligt utförda. Före inspektionen behöver du ha arrangörens bankarta, med tavelstorlek och avstånd för alla mål, även för den omärkta banan. Innan du börjar, kontrollera att antalet mål av varje storlek stämmer, och att avstånden är rätt enligt regelboken. Bara domare som ska kontrollmäta den omärkta banan behöver veta de planerade avstånden. Detta minskar drastiskt risken för att en karta med avståndsangivelser hamnar på villovägar. Genom att granska kartan bör du kunna se att banans höjdvariationer

och de olika gångavstånden är inom reglerna. Markera uppåtmål och neråtmål med något lämpligt tecken. Se alltid målet ur skyttens synvinkel.

- Syns hela tavlan från båda skjutpositionerna? Kom ihåg att det finns kortväxta skyttar, neråt 150 cm.
- Fungerar båda skjutpositionerna för både höger- och vänsterskyttar?
- Går det bra att stå i både vänster och höger skjutposition? Är pålen synlig och korrekt?
- Finns det nerhängande grenar som kan vara i vägen för skyttar med svaga bågar? Se till att det finns marginal, regn kan få grenar att sjunka ner.
- Är målets avstånd korrekt? Även om du inte har tid att mäta alla, mät så många du hinner. Toleransen är en meter för mål över 15 meter så det går bra att använda en enkel avståndsmätare i stället för ett måttband.
- Sitter tavlan tillräckligt högt över marken och är butten tillräckligt stor? Minst 15 cm från marken till poänggivande zon, minst så stor marginal till buttens kant att en poängpil stannar i butten. Kontrollera också att målet står i det närmaste vinkelrätt mot skjutriktningen.
- Numera behöver inte 20cm-tavlorna sitta i vertikala kolumner, utan kan vinklas. 40cm-tavlor placeras i en kvadrat som får vara vriden på butten, dock måste det klart framgå vilken tavla skytten ska skjuta på.
- Det är bra att skriva tavelstorleken med filtpenna på buttens baksida för att minska risken för misstag i stressen på tävlingsdagens morgon. Särskilt viktigt är det på den omärkta banan. Se också till att reservtapeterna som brukar ligga under plast bakom butten har rätt storlek.
- Undvik att stödja butten mot ett träd, eventuella genomskjutna eller delvis genomskjutna pilar kan skadas mot stammen.

Andra faciliteter

Toaletter måste placeras ut på lämpliga ställen runt banan för skyttarnas behov. Det måste finnas tillgång till dricksvatten eller försäljning av flaskvatten och lämpliga drycker.

Domarens tilldelade område

Domarna ute på banan måste vara placerade så att deras mål alltid kan nås på säkra vägar. Bedöm hur målen ska fördelas på bästa sätt. Med två eller flera banor är det klokt att dela in domarna i lag, ett för var bana. Om tävlingen varar mer än en dag, låt samma domare ansvara för samma bana alla dagarna.

Materielkontrollen

I fältskytte är det viktigt att se om någon del av skyttarnas utrustning bara är avsedd för avståndsmätning eller om någon detalj är ändrad för avstånds- och vinkelmätning. Detta gäller samtliga skjutstilar. Se till så att stabilisatorerna inte riskerar att störa andra skyttar. I fältskytte får stabilisatorerna inte *erbjuda någon extra hjälp för avstånds- eller vinkelmätning. Om skytten använder swingbar får den inte ha någon* skala för vinkelmätning.

Skjuttiden

World Archery har aldrig haft för avsikt att generellt mäta skjuttiden. Om det hade varit så, skulle man behövt ett stort antal tidskontrollanter eftersom alla skjuter vid olika tidpunkter. Regeln om skjuttid kom till för några år sedan eftersom en del mycket långsamma skyttar skapade flaskhalsar som påverkade hela tävlingen.

WA-reglerna säger att om en skytt eller patrull i onödan fördröjer tävlingen (under kvalificeringen eller elimineringen) för sin egen eller andra patruller, så ska domaren varna skytten/patrullen, varefter han kan klocka skytten/patrullen utan särskild förvarning under resten av ronden och dela ut skriftliga varningar med poängavdrag från tredje varningen.

Vid fälttävlingar enligt SBF-regler gäller en strängare bedömning. Domaren behöver inte konstatera att skytten/laget fördröjer tävlingen, utan kan utan förvarning mäta skjuttiden och direkt utdela tidsvarning. Från och med andra varningen sker poängavdrag.

Om du klockar en skytt så ska denna procedur användas: Om en skytt observeras överskrida tidsgränsen 3 minuter, ska skytten varnas skriftligen på skjutkortet, Domaren signerar med sina initialer och anger tidpunkt och målnummer. Detta sker en gång utan poängavdrag. Men från andra gången och vid alla efterföljande tidsöverskridanden ska domaren ta bort den högsta pilpoängen på målet, och notera det på skjutkortet. Vid sammanställningen räknas dessa pilar som missar. **Bok 4, 24.6, 29.8.2**

Tiden börjar mätas i det ögonblick skytten intar skjutpositionen, vilket skall göras så snart den blir ledig. Huvudsyftet med detta är att skytten inte ska få extra tid för avståndsbedömningen eller för att studera terrängen i förtid genom att stanna upp på vägen fram. Om du observerar sådant uppträdande, ingrip och be skytten genast gå till skjutpålen, varefter du omedelbart startar klockan (vid den tidpunkt då skytten rimligen borde hunnit inta skjutpositionen). Dock, om skyttarna just har haft en ansträngande backe upp mot målet kan du naturligtvis tillåta en kort andhämtningspaus. Tidsvarningar förs inte över till nästa rond i tävlingen. Klockningen i finalronder påminner mer om tidgivningen vid tavelskytte, se beskrivningen i **Bok 4, 24.8**.

Avståndsmätning

World Archery-kongressen har beslutat att skytten inte får uppenbart använda någon utrustningsdetalj för avståndsbedömning/mätning. Understryk detta vid lagledarmötet inför tävlingen. World Archerys fältskyttekommitté har gett ut en anvisning om vad som är tolerabelt eller ej i en World Archery fälttävling. En hand/tumme/finger anses dock inte som utrustning i detta sammanhang och får följaktligen användas som hjälpmedel.

Lagtävlingen i fältskytte

De åtta högst rankade lagen går vidare till elimineringsronden. Rankingen och inplaceringen i matchstegen sker efter summan av lagmedlemmarnas resultat i kvalificeringsronden. Det högst rankade laget skjuter alltid i vänstra skjutpositionen. Damernas lag skjuter före herrarnas. Alla matcher skjuts samtidigt och varje match har en egen domare och protokollförare. Varje lagmedlem skjuter en pil från sin skjutpåle i den ordning laget bestämmer. Tidgivning – se nedan.

Finalronderna – individuellt och lag

Efter elimineringen har vi följande matcher i semifinalerna, som skjuts på de fyra första målen i en åttamålsbana: I varje kategori skjuter i första matchen den andrarankade mot den tredje och i match 2 skjuter den högst rankade mot den fjärde, De två högst rankade (ett och två) skjuter från vänstra skjutpositionen och de lägst rankade från höger skjutposition. Matchordningen är densamma genom hela semifinalen, alltså ingen rotation. De båda matchvinnarna går till guldfinal, de båda förlorarna till bronsfinal. Medaljfinalerna skjuts på de sista fyra målen, bronsmatchen först på alla mål. Den högst rankade skytten (laget) skjuter från vänstra positionen.

Särskjutning

All särskjutning i eliminering och semifinalerna sker på det senaste målet, mål 4. Om det behövs särskjutning i en medaljfinal ska denna göras på skjutstilens längsta avstånd, antingen

det sista målet (som alltid ska vara det längsta) eller på ett särskilt särskjutningsmål. Särskjutning om medaljer tillämpas bara vid finalskytte.

Finalmål

Alla mål sätts upp på samma sätt som i kvalificeringen, men det skall finnas två 60 cm och två 80 cm mål, en för vänster och en för höger tävlande.

Tidtagning - individuellt

Skyttarna har två minuter för att skjuta tre pilar. Domaren startar och stoppar skjutningen genom muntliga kommandon.

Tidtagning - lag

Laget har två minuter för att skjuta tre pilar, en för varje lagmedlem. Tidtagningen börjar när den förste lagmedlemmen passerar nummerskylten sedan domaren meddelat att målet är tillgängligt.

30-sekundersvarning

När 30 sekunder av skjuttiden återstår visar domaren upp ett gult kort. En pil skjuten efter skjuttidens slut medför att skytten/laget förlorar det högsta pilvärdet i serien.

Lagfinaler

Skyttarna får skjuta i valfri ordning, men bara en i taget. Ingen extra tid ges för korrigering av materielfel under finalronderna. Lagledare eller andra får bära med sig reservutrustning till gruppen. Den första gruppen startar på angivet klockslag, och följande grupper med ungefär 15 minuters intervall. När någon grupp närmar sig slutet av matchen kan efterföljande grupper få vänta med sin skjutning för att media ska kunna koncentrera sig på avgörandet på sista finalmålet. En domare åtföljer varje grupp.

Vad är tillåtet och inte tillåtet på den omärkta fältbanan?

Observera att en World Archery fältrond kan vara helt omärkt, helt märkt eller en kombination av båda. Observera också att vid nationella tävlingar kan det förekomma solfjädrar och/eller walkupmål. Se upp med dessa, så att man skjuter rätt antal pilar på rätt tavelstorlek här.

Vid World Archery mästerskap liksom vid de flesta fälttävlingarna i Sverige finns det alltid en märkt och en omärkt bana i kvalificeringen, medan alla mål i elimineringen skall vara märkta. **Bok 2 4.5.3.4.2 – 3.**

Inom WA är man medvetna om att i många länder vill folk skjuta som ”på den gamla goda tiden” med solfjädrar och walkup, medan andra helst vill skjuta omärkta banor. Eftersom det finns en majoritet för att skjuta omärkt behöver vi regler för att omärkta avstånd verkligen ska förbli omärkta. Det är därför man förbjuder utrustningar för avståndsmätning av alla slag, även de allra enklaste. Det är tyvärr så att om man tillåter någon enkel anordning, kommer det snart en lite mer avancerad – och så vidare.

Följande är inte tillåtet på den omärkta fältbanan

Att ha mer än en egen siktskala på siktet, bågen eller bland skyttens anteckningar tyder på att man kan använda siktet som avståndsmätare med hjälp av en skala, och det är inte acceptabelt. Den som har en eller flera skalor som inte överensstämmer med de verkliga siktesinställningarna kan anklagas för att ha en extra skala för avståndsmätning. Medtävlare och domare kan hålla utkik efter sådant.

Om skytten vill ha en siktskala för en annan riggning av bågen, eller som han vill ha kvar för framtida behov, går det bra att sätta tejp över den för att vara på den säkra sidan.

Observera att en regeltolkning nyligen tillåter skytten att ha **EN egen siktskala** förutom tillverkarens på siktet eller på annat ställe i utrustningen. **Detta gäller dock bara de skjutstilar som använder sikte: Recurve och Compound.**

En annan säker indikation på att skytten mäter avstånd är att han höjer bågen, siktar och tar ner en eller flera gånger på ett mål och sedan justerar siktet innan han verkligen skjuter. Den som gör så kan dessutom öda tid i onödan och vara till förargelse för sina medtävlare. Den som har limmat på en plastbit eller något annat på båge eller sikte som kan användas för att jämföra med målstorleken bryter uppenbart också mot reglerna. Man kan dock använda någon ordinarie utrustningsdetalj för detta utan risk.

Rent generellt får man inte förändra sin utrustning med någon detalj som går att använda för storleksjämförelse och mätning. Det är inte tillåtet med ett scope med ett kors och en eller flera extra linjer på korset, inte heller med ett scope med mer än en cirkel, mer än en linje i varje riktning, eller en kombination av cirkel och kors där korset passerar genom cirkeln. Det är inte tillåtet att ha någonting på siktet eller i siktfönstret med flera linjer eller prickar som inte är naturliga delar av utrustningen.

Här följer några exempel på scopes som inte är tillåtna:

Ett kors genom ringen

En punkt och en separat linje

Ett kors med olika långa linjer

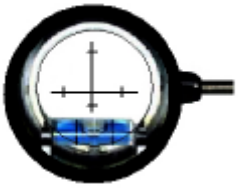

Ett kors med skalor som inte når kanten

En pålimmad plastbit ovanpå scopet

Att hålla upp något framför sig att mäta med, en linjal eller liknande är inte acceptabelt.

Att ha anteckningar eller skisser som visar en relation mellan sikte eller pil etc. i förhållande till tavlan är inte acceptabelt. Man får naturligtvis använda sådant vid övning, men inte ta med det till tävlingen. Barebowskytten får inte ha en skiss av sin tab eller anteckningar om relationer mellan tabens märken och skjutavstånd. Det går bra på träningen, men inte på tävlingen. **En skala på taben är numera tillåtet enligt en ny regel,** men den får inte ha siffror och alla streck måste vara lika till färg, form och storlek. Dock tillåts två olika längder

på streck, och avståndet mellan strecken är valfritt och får variera. Inga andra märken eller anteckningar får finnas på taben. Likaså måste barebowskytten vara beredd på att tejpa sitt siktfönster om det finns några märken som skulle kunna användas för siktning eller avståndsmätning. Det avser tydliga och distinkta märken, mer suddiga och otydliga som camomönster ska inte vara något problem. Att ha anteckningar eller skalor som anger hur man siktar uppåt och neråt är inte tillåtet, liksom varje anordning för att mäta vinklar. Man får använda mobiltelefon på banan, men inte för att ta emot hjälp med skjutavstånd. Det är patrullchefens uppgift att kontrollera att mobiltelefoner används korrekt. Kikaren får inte vara försedd med skalor eller anordningar för avståndsmätning. Det är också emot reglerna att ha med någon form av elektronisk utrustning för datalagring på fältbanan.

Följande anses tillåtet på den omärkta fältbanan

Att hålla upp handen eller ett finger framför sig för att mäta med är tillåtet, eftersom det inte är att betrakta som utrustning.

Ett sikte med EN siktpunkt, en ring eller ett kors. En punkt med en ring är ett gränsfall, men anses så lik en normal siktring med en punkt i, att den är acceptabel.

Här följer några exempel på tillåtna siktbilder:

En punkt

En ring

En ring och en punkt

En ring och ett kapat kors
Linjerna går till kanten

En punkt och ett kors, linjerna går till kanten

Alla standardsikten, från seriösa tillverkare, är tillåtna inom de ramar som anges ovan. Den som tänker efter lite före köpet av utrustning kan bespara sig onödiga utgifter.

Alla kopior ur regelverket, såsom avstånden för olika tavelstorlekar osv. är tillåtna, dock inte hand- eller maskinskrivna.

Anteckningar som innehåller den normala siktskalan, med hänsyn till inskränkningarna ovan, är tillåtna, dock bara i skjutstilar som använder sikte (Compound och Recurve). Endast en referenspunkt per avstånd i skalan tillåts.

Var och en som tänjer på reglerna är troligen medveten om det. Enligt vårt förmenande finns det ingen ursäkt för sådant beteende – den som är osäker kan alltid fråga. För att hålla World Archery och SBFs fälttävlingar rättvisa, skall skyttar alltid rapportera till domare om sådant de observerar som kan antas vara oacceptabelt med avseende på utrustning, tidhållning och regeltänjning. Domaren är till för att hjälpa oss alla att genomföra en bättre och rättvisare tävling. Det är varken okamratligt, oartigt eller osportsligt att rapportera vad du ser.

SBF FÄLTROND

Den svenska fältronden är nästan identisk med World Archerys. Ett par skillnader finns som avser skjutningen. SBF tillåter inte att en skytt lämnar skjutpositionen och återupptar skjutningen igen, om det inte beror på materielfel. World Archery har ingen sådan regel. Tidtagningen sker som nämnts ovan enligt en striktare procedur. SBF har dessutom förbjudit skyttar att bistå varandra med pilobservationer, en regel som inte funnits hos World Archery, där förbjuds endast diskussion om avstånd, medan hjälp med pilobservation är explicit tillåten. Från och med 2016 års regelbok är hjälp med pilobservation tillåten för fält och 3D (men inte för svensk jakt) även vid SBF-tävlingar.

De svenska särreglerna ställde till problem för domare när skyttar som brukade tävla internationellt deltog i nationella tävlingar, särskilt i SM. Domaren som försökte hävda dessa regler anklagades ofta för att vara okunnig.

SBF har också fler skjutpålar än WA eftersom vi har en annan klassindelning. Dessutom finns från 2015 en svart/vit skjutpåle för klasserna BC, TC, TS, TM, TV, LC, LS, LM och LV.

Träpil obligatoriskt för Longbow vid allt SBF-skogsskytte. En Longbow med aluminiumpil kan skjutas i Traditional.

SBF JAKTROND

Den svenska jaktronden skiljer sig inte mycket från den omärkta fältronden, förutom målen. Domarearbetet är i princip detsamma. Skyttarnas utrustning är densamma, förutom att pilarna skall vara numrerade 1 - 3 med tydliga ringar och skjutas i nummerordning. En pil skjuten i fel nummerordning är dock inte automatiskt ogiltig. Nästan alltid går det att komma fram till i vilken ordning pilarna sköts, och ge korrekt poäng. Men se upp med fuskare som avsiktligt skjuter pil nummer två först.

Kikare får inte användas förrän den första pilen är skjuten, och skjuttiden är 3 minuter. Samma regler som för SBF fältrond avseende tidtagning, diskussion om skjutavstånd och att tillfälligt lämna skjutpositionen gäller även för SBF jaktrond. Däremot är det inte tillåtet att ge hjälp med pilobservation.

Även i SBF jaktrond finns numera en svart/vit skjutpåle för BC, TC, TS, TM, TV, LC, LS, LM och LV med de längre avstånden avkortade (max 30m).

Från och med 22 april 2018 är träpil obligatoriskt för Longbow vid allt SBF-skogsskytte. En Longbow med aluminiumpil kan skjutas i Traditional.

Målfigurerna finns i fyra storleksklasser, och till varje storlek finns ett intervall för skjutavståndet. Tävlingsbanan ska innehålla en femtedel av målen ur varje grupp, och en femtedel får placeras fritt. Dock gäller alltid att skjutpålarna ska placeras på avstånd som korresponderar med målens storlek och skjutstilens och åldersklassens förutsättningar.

En annan nyhet är att en påle med målets nummer och en bild på målet med träffringarna markerade ska placeras strax innan skjutstationen för målets längsta skjutavstånd.

Pilarna skjuts alltså i nummerordning, och poängen bestäms av vilken pil i ordningen som träffar. Endast den första poänggivande pilen räknas. Första pilen ger 20 för träff i ringen, 15 för kroppsträff, andra pilen 15 resp 10 och tredje pilen 10 resp 5 poäng. Träffar ingen pil protokollförs målet som tre pilar och noll poäng. Om fler än tre pilar tillhörande samma skytt hittas i målet eller på marken i skjutriktningen ska bara de tre med lägst poängvärde protokollföras

Regelverket för jaktronden finns i Bok5, kapitel 35

3D – EN KORT INTRODUKTION

3D är en variant av skogsskyttet som är ganska ny hos World Archery och fortfarande under utveckling. Därför är det extra viktigt att ha en kopia av de senaste reglerna. En del anser att fältskytte är detsamma som tavelskytte i skogen, medan 3D är simulerad jakt.

Jovisst, fältskyttet har drag av tavelskytte, båda använder runda måltavlor monterade på buttar, även om terrängen är lite vildare. 3D är då mycket mera av jakt eftersom målen är djurmodeller i full skala av något material som tål pilbeskjutning, Målen ställs upp på ett sätt som påminner om djurens naturliga miljö, och bågtyperna i 3D påminner mer om de som används för jakt. Vid SBF-tävlingar (utom SM) får också 2D-bilder användas.

Compound och traditionella bågar används, och det finns ingen plats för recurvebågar med sikte i de internationella 3D-reglerna. SBF-reglerna däremot innehåller även recurveklasserna. Alla avstånd är omärkta. Många tävlande har tidigare tävlat i liknande sammanhang inom andra organisationer och är ovetande om hur World Archery-reglerna fungerar. Här kommer domarens roll som instruktör och lärare in. Som i alla andra World Archery -discipliner finns det ett och samma grundläggande regelverk, med en del variationer för att täcka in de olika tävlingsformerna.

Bågarna

- En **barebow** är exakt densamma som används till fältskytte.
- En **traditionalbåge** påminner om en barebow, men bara en enkel pålimmad pilhylla av plast eller en fjäderhylla är tillåten, eller så får bågens klack användas, i så fall får den kläs med ett valfritt material. Stocken skall vara av trå eller med trälaminat och får ha ställbar bågstyrka. Taben får inte ha ankringsplatta och ett finger måste hållas högst 3 mm från pilens nock under skjutningen. Alternativt får bågen skjutas med mellandrag. Ansiktsklättring men inte strängklättring är tillåtet. Samma restriktioner på pilen som i fältskytte gäller. Strängdämpare får användas, men skall placeras minst

30 cm från nockläget. Traditionalbågen får ha justerbara lemfästen för tillerinställning, dragstyrka och lemmarnas sidolägen.

- **Compoundbågen** är densamma som vid fältskytte, den får skjutas med release eller direkt med fingrarna, och taben får ha en ankringsplatta.
- En **Longbow** måste anknyta till den traditionella formen av en långbåge eller en amerikansk flatbåge. Det innebär bland annat att när bågen är uppspänd får strängen inte vidröra någon annan del av bågen än strängnockarna. Centerskjutande båge är tillåtet. Bågen får inte vara kortare än 150 cm för damer och 160 cm för herrar. Båglängden definieras som avståndet mellan strängnockarna, mätt längs lemmarnas ytterkontur i uppspänt läge. Om bågen har siktfönster med hylla får denna användas som pilhylla, och den får kläs med valfritt material. På den vertikala delen av siktfönstret får man fästa ett slitageskydd av valfritt material, högst 3 mm tjockt, som får gå högst 10 mm över pilen. Ingenting annat får fästas på bågen (koger och liknande). Pilarna skall vara av trä med naturfjädrar, och pilar som skjuts i samma serie ska ha samma utseende, (längd, vikt och färg, bortsett från slitage). Taben får inte ha någon ankringsplatta, men en fingerspridare är tillåtet. Något olika regler angående fingersättning, tab och skjuthandske som för traditionalbåge gäller. Strängklättring eller ansiktsklättring är inte tillåtet. Strängdämpare får användas, men skall placeras minst 30 cm från nockläget.

  En Longbow får vara delbar i två ungefär lika långa delar, dvs. delningen ska ske i eller nära greppet. Den får inte vara justerbar i styrka eller tiller. Utformningen av själva greppet är fri. En longbow får (liksom traditionalbågen) ha en inbyggd vikt under förutsättning att den byggts in redan vid tillverkningen och är dold så att den inte syns från utsidan. Eftermonterad vikt är inte tillåtet.
- SBF har även regler för **Recurve** i 3D, till skillnad från WA. Samma materielregler gäller som för tavelskytte.
- SBF tillåter bara träpilar för Longbow i 3D. Den som vill skjuta sin longbow med aluminiumpilar i 3D kan göra det i Traditional.
- Skjutning med underdrag resp. mellandrag innebär att det får ske med två eller tre fingrar på strängen. Skytten måste redan från början välja skjutteknik och får inte byta under tävlingen.

I alla skjutstilar gäller samma restriktioner för pilarnas och spetsarnas diameter som för fältskytte. Om du använder World Archerys kontrollmått när du kontrollerar materielen, gör det så uppenbart att alla skyttar blir medvetna om att det faktiskt sker kontroller.

Tävlingen

Till att börja med består WA-tävlingen av två kvalificeringsronder, med tjugofyra mål i varje. Tävlingen fortsätter med två elimineringsronder och finalronder på samma sätt som i fältskytte och avslutar med medaljfinalerna. En SBF 3D-tävling är i princip detsamma som en World Archery kvalificeringsrond men med valfritt antal mål, ofta 24 eller 30, och en eller två pilar per mål. Dock gäller numera att SM och JSM i 3D skjuts på banor med 24 mål, och med två pilar per mål.

Anhöriga och publik får följa med gruppen genom banan, liksom lagledare och andra lagfunktionärer. Ingen får dock störa skyttar vid skjutpålen. Det gäller även skyttar som väntar på sin tur eller som har skjutit klart. Ingen får meddela skyttarna om avstånd till målen.

Endast gruppmedlemmar och domare får delta i markeringen. Anhöriga och publik får se på.

Banan

Liksom i fältskytte markeras skjutpositionen av pålar, röd, blå, svart och vit. 5–10 meter före den röda pålen placeras en bild av målfiguren med alla aktuella poängzoner markerade. Endast poängzoner som är markerade här ger poäng. Målet ska vara synligt härifrån. 5-10 meter före målbilden placeras målnummerpålen. Härifrån skall man kunna se om en skytt står vid den röda pålen. Observera att minimiavstånden är en säkerhetsfråga, de får inte underskridas.

En skjutplats i 3D har som i fält en skjutpåle i varje färg, placerade så att två skyttar kan skjuta samtidigt. Skytten med lägst startnummer står alltid till vänster om pålen. Är skjutgatan för smal för två skyttar samtidigt får en skytt i taget skjuta.

Säkerheten är oerhört viktig. Eftersom målen är oregelbundet formade är det lätt att missa en pil. Det finns ingen butt bakom, så en miss försvinner i terrängen. En kantstuds kan orsaka en hög pilbana och ett mycket långt skott. Om man inte är noga med att välja rätt bakgrund kan tävlingen fördröjas av skyttar som söker efter försvunna pilar. Det finns backstops att köpa i kamouflagefärger som inte förstör synintrycket av djur i terrängen. För att ytterligare minska risken för överskjutning finns numera en regel om att allt uppdrag bara får ske direkt mot målet.

Säkra vägar för domare är viktiga och måste få extra uppmärksamhet. Man måste också ta hänsyn till tidsfaktorn när man lägger ut målen så att avstånden mellan dem inte blir för långa. Skyttarna måste ju hinna med en 30-målsbana så transportsträckorna får inte ta för lång tid.

Med en minut per skytt för en pil (en patrull består av mellan tre och sex skyttar) och lite tid för markering bör man klara ett mål på omkring 10 minuter. Det innebär en total skjuttid på runt fyra timmar för en tjugofyramålsbana, lägg därtill gångtiderna mellan målen.

Målen

Det finns djurfigurer i fullskala med allehanda storlekar och djurarter. Arrangören måste ta hänsyn till målstorleken när skjutavstånden bestäms. Poängzonerna ska vara tydligt markerade på målet och en bild på målet med poängzonerna inritade ska anslås vid skjutpålen. Kontrollera noga att rätt bild är uppsatt.

Sedan 2016 gäller är målfigurerna inte längre indelade i grupper efter storleken på 10-ringen, däremot kräver reglerna variation i målstorlekar och skjutavstånd som står i rimligt förhållande till målstorleken. Små figurer skall alltid placeras parvis, (eller fyra bredvid varandra), andra mål får placeras parvis.

Målens aktuella vitala zoner, och hela målets kropp skall vara fullt synliga från skjutpålen. Målen ska placeras med den gällande poängzonen i huvudsak vinkelrätt mot skjutriktningen.

Skjutavstånden är för alla målstorlekar:

Röd	10-45m	Svart	5-25m
Blå	5-30m	Vit	5-15m

. En jämn fördelning av mål i olika storlekar skall eftersträvas. Avstånden skall alltid ha en rimlig relation till figurens storlek. Målen ska synas i sin helhet, oberoende av om skytten är lång eller kortväxt.

Skjutningen

Varje skytt skjuter i en WA-tävling två pilar vid varje mål, båda protokollförs med full poäng. Inom SBF kan arrangören välja mellan en eller två pilar, vilket då gäller för hela tävlingen. Om två pilar ska skjutas är skjuttiden två minuter, för enpilsskjutning en minut. Skjuttiden börjar mätas när skytten tar plats vid pålen. Det är inte tillåtet att stanna upp före skjutpålen för att bedöma avståndet. Om skytten gör det skall skjuttiden börja mätas där. Skyttar som väntar på sin tur ska stå väl bakom skjutpålen om de inte assisterar med skuggning eller pilobservation.

Det är inte tillåtet att lägga på pil förrän skytten står vid skjutpålen.

Kikare får användas fritt före, under och efter skjutningen, men inte från skjutpålen efter att sista pilen är skjuten.

En skytt som överskrider skjuttiden varnas med en anteckning i protokollet. Vid alla följande varningar skall dessutom skyttens (högsta) poäng på målet räknas bort. För WA gäller det från tredje varningen. Om tävlingen omfattar flera skeden (eliminering och finaler) skall varningarna inte föras över.

Skjutningen sker alltid med rotation även mellan röd och blå påle. Skyttar på blå påle måste då gå tillbaka efter skjutningen.

Andra grupper kan tillåtas passera om domare eller tävlingsledning meddelas.

En pil kan räknas som oskjuten om skytten kan nå den med sin båge utan att flytta sig från skjutpositionen och pilen inte har studsat dit.

En pil kan räknas som oskjuten om målet faller så att pilen inte kan bedömas. Domaren avgör vilka åtgärder som kan behövas.

Materielfel

Skytten har 30 minuter på sig att reparera sin materiel. Resten av gruppen skjuter klart på målet, markerar och väntar. Andra grupper får passera under tiden (förutsatt att domare eller tävlingsledning meddelas). Är skytten klar inom 30 minuter skjuter han på målet, markerar, och gruppen fortsätter tillsammans. Är skytten inte klar inom 30 minuter fortsätter gruppen och skytten får ansluta senare, men går miste om de pilar som inte skjutits.

Protokollföring

Bara poängzoner som markerats på målbilden gäller. Träff inom hjärtringen ger 10 poäng, den inre hjärtringen, ungefär 25 % av dess yta, ger 11 poäng. Om målet saknar 11-ringen bör detta tydligt anges på målbilden. Nästa poängzon, formad ungefär efter djurets lungor, ger 8 poäng, och resten av figuren 5 poäng, förutom hovar, horn, klor och förgrunder och bakgrunder som ingår i figuren, som räknas som miss. Träff i vinge eller stjärt är däremot träff. Ett mål kan ha flera uppsättningar poängzoner, men endast den/de som anges på målbilden skall ge poäng.

Pilskaftet gäller. Berör det två zoner eller en gränslinje räknas den högre poängen. Om en del av en gränslinje saknas eller är förskjuten skall en tänkt linje användas. Träff i detaljer som är avskilda från kroppen med en linje är en miss. Målningen är ofta slarvigt gjord, så färggränsen kan inte användas för bedömningen.

Större djurfigurer har en utbytbar del i centrum, som består av en plugg av plast som passar i ett motsvarande hål i kroppen. Den är omkring 10 mm större än 8-ringen. Pluggens kant passar inte alltid perfekt till kroppen så det brukar synas en liten kontur. En del skyttar hävdar

då att poängzonen följer pluggens kontur och inte den verkliga zongränsen. Detta påminner om problemet med gränsen mellan svart och blått vid tavelskytte.

Om pilen sitter kvar i målet men inte syns på ytan får den ändå värderas av gruppen. Domare kan bara tillkallas för pilbedömning om målet fallit så att pilarna inte går att döma. Domaren avgör då vilka åtgärder som behöver vidtas. Annars, om skyttarna i gruppen inte är överens, avgörs poängen genom omröstning. Skytten deltar, och vid lika röstetal får pilen det högre värdet.

Om gruppen är överens om att en studs eller en genomskjutning har inträffat får de också komma överens om poängen, men är de inte överens värderas pilen som 5.

En studs är en pil som studsar **tillbaka** från målet. En kantträff som bara ändrar riktning eller gör en reva och fortsätter är inte en studs. Däremot, en pil som först fastnar i målet och sedan faller av är en studs.

En genomskjutning har både ett ingångshål och ett utgångshål. En reva är inte en genomskjutning.

En pil som studsar före målet och träffar ges poäng som den sitter i målet. En pil som studsar tillbaka och träffar målet är en miss.

En pil som sitter i något bakom målet är en träff bara om den också går genom målet.

En pil som träffar i ett horn och fortsätter in i kroppen är en träff.

Är pilen bruten räknas bara delen med spetsen.

En pil som träffar en annan pil och sitter kvar i den bedöms som den träffade pilen.

En pil som träffar en annan pil och sedan avviker och fastnar i målet bedöms som den sitter.

En pil som träffar en annan pil och sedan studsar bedöms som den träffade pilen om den kan identifieras.

Om fler än det fastställda antalet pilar hittas i målet eller annars i skjutriktningen skall bara den lägsta eller de två lägsta vid tvåpilsskjutning eller de tre lägsta vid lagtävling ges poäng. En skytt som upprepar förseelsen kan diskvalificeras.

Särskjutning

Om det behöver särskjutas, se till att ha en målfigur och ett par pålar i beredskap och sätt snabbt upp ett mål omedelbart före skjutningen, så att skyttarna inte hinner mäta avstånd. Låt det bli en överraskning! Men håll avståndet inom gränserna! Särskjutning förekommer bara i samband med finalskjutning.

TÄVLINGSJURY

Den som är uttagen till att vara ledamot av tävlingsjuryn behöver förbereda sig inför uppgiften:

- Du måste bekanta dig ordentligt med tävlingsplatsen.
- Se till att det finns något ställe att sammanträda ostört, och se till att det finns möjligheter att skriva och kopiera upp juryns beslut.
- Du måste finnas tillgänglig på tävlingsplatsen minst under 30 minuter sedan dagens tävlingsskjutning har avslutats. Går det inte, meddela tävlingsledningen, den tekniske delegaten och den ansvarige domaren var och hur du kan nås.

Procedur för överklagande

Den som avser att protestera skall snarast och senast inom den angivna tidsramen meddela den ansvarige domaren om att en protest skall inlämnas. Protesten skall vara skriftlig.

Den ansvarige domaren kallar juryn till sammanträde snarast, eftersom dess beslut kan påverka skyttarnas placering inför nästa steg i tävlingen.

Juryn skall:

- Läsa och klart förstå innebörden i protesten
- Kontrollera med regelboken så att de har klart för sig samtliga regler som kan beröra ärendet
- Besluta om vilka vittnen som skall kallas

Vittnen skall alltid kallas i följande ordning:

- Den protesterande skytten, eventuellt åtföljd av dennes lagkapten/ledare
- Andra som direkt har iakttagit händelsen. Lyssna aldrig till hörsägen, dvs ”vittnen” som återberättar andras utsagor
- Den domare eller funktionär vars beslut ifrågasätts. Om protesten rör domarens tillämpning av en vedertagen procedur kallas även den ansvarige domaren.

Om domaren så begär kallas den ansvarige domaren, och beroende av omständigheterna kan denne också få vittna inför juryn.

Juryns ordförande måste se till att hörandet av vittnen sker under avspända och lugna förhållanden. Gör klart redan från början att vad som behövs är en enkel framställning av händelsen såsom personen ifråga uppfattade den. Gör också klart för samtliga inblandade att juryns uppgift är att bevaka och skydda allas rättigheter och resultat.

Alla förhör med vittnen skall naturligtvis ske enskilt.

När alla vittnen har hörts och eventuellt kallats om igen, skall juryn inbördes diskutera fallet och framföra argument för och emot att bifalla protesten.

Det är en stor fördel om juryns beslut kan vara enhälligt, men om det inte går gäller majoritetens beslut.

Den tekniske delegaten biträder med formuleringen av beslutet så att beslut och beslutsunderlag blir lättförståeligt och inte innehåller termer och formuleringar som inte ingår i normalt språkbruk. Beslutet skall delges och distribueras omedelbart.

SBF KLASSINDELNING EFTER 2022

Första bokstaven i klassbeteckningen står för skjutstil:

		Tidigare
R	Recurve	F, Fristil
C	Compound	
B	Barebow	K, Klassiskt
T	Traditional	I, Instinctive
L	Longbow	LB, Långbåge

Därefter följer ålders- och könsklassen. SBF har fler åldersklasser än WA,

Åldersklasser

Under13 Women	U13W	Under13 Men	U13M
Under 16 Women	U16W	Under16 Men	U16M
Under 21 Women	U21W	Under 21 Men	U21M
Women	W	Men	M
21 Women	21W	21 Men	21M
50+ Women	50W	50+ Men	50M
60+ Women	60W	60+ Men	60M

Alla åldersklasser uppdelas i herr- och damklass, sista bokstaven är därför W eller M

Samtliga skjutstilar och klasser deltar i alla grenar.

Tavla inomhus

Tavla utomhus

Fält

3D

Jakt

Äldre klassbeteckningar började med H eller D, därefter skjutstil och åldersklass

Ex HF19, DC40, HLB16, DK50 etc.

CHECKLISTA TAVELBANA

Datum:
Plats:
Rond:

- ☐ 1 Säkerhet
- ☐ 2 Avstånd
- ☐ 3 Skjutstilarna separerade
- ☐ 4 Tavellinjen
- ☐ 5 Skjutlinje
- ☐ 6 Väntlinje
- ☐ 7 Tremeterslinje
- ☐ 8 Plats för fotografer och press
- ☐ 9 Skjutgator
- ☐ 10 Buttar
- ☐ 11 Tapeter
- ☐ 12 Tapetuppsättning
- ☐ 13 Centrumhöjd
- ☐ 14 Målens vinklar
- ☐ 15 Buttarna säkrade
- ☐ 16 Tavelnummer, rätt placerade
- ☐ 17 Vindflaggor, 40 cm höga, 25-30 cm
- ☐ 18 Nummer på skjutlinjen
- ☐ 19 Skjutpositioner markerade på skjutlinjen
- ☐ 20 Signaler: visuella, akustiska
- ☐ 21 Högtalarsystem
- ☐ 22 Reservbuttar
- ☐ 23 Extra tapeter
- ☐ 24 Träningsfältet
- ☐ 25 Reklamskyltar, se upp med solreflexer
- ☐ 26 Nödnummer:
  - Läkare:
  - Ambulans:
  - Sjukvårdare på platsen:
  - Plats för telefon:
- ☐ 27 Resultatgivningssystem
- ☐ 28 Sittplatser och väderskydd för domare
- ☐ 29 Kommunikation domare-skjutledare

Ansvarig domare:
Domare:

Kommentarer:

CHECKLISTA FÄLT OCH 3D

Datum:
Plats:
Rond:

- ☐ 1 Säkerhet
- ☐ 2 Buttarna säkrade, rätt storlekar
- ☐ 3 Buttarna vinkelrätt mot skjutriktningen
- ☐ 4 Tapeter 80 / 60 / 40 / 20 cm alternativt måldjur
- ☐ 5 Tapetuppsättning
- ☐ 6 Avstånd: Märkta - Omärkta
- ☐ 7 Bansnitsling, väl synlig
- ☐ 8 Målnummer, placering
- ☐ 9 Skjutplatsmarkeringar, pålarnas placering
- ☐ 10 Skyttarnas nummer
- ☐ 11 Klädselregler
- ☐ 12 Samlingsplats
- ☐ 13 Resultatgivningssystem
- ☐ 14 Kommunikationsutrustning
- ☐ 15 Träningsfältet
- ☐ 16 Kontroll på media och publik
- ☐ 17 Tävlingsjury
- ☐ 18 Medicinsk personal, tillgänglighet i banan
- ☐ 19 Reklam
- ☐ 20 Banbesiktning
- ☐ 21 Utrustningskontroll
- ☐ 22 Tidtagning
- ☐ 23 Toaletter
- ☐ 24 Reservbuttar, lätt tillgängliga
- ☐ 25 Reservtapeter, lätt tillgängliga
- ☐ 26 Uppehållsrum för domare
- ☐ 27 Tillgång till vatten
- ☐ 28 Nödnummer:

Läkare:
Ambulans:
Sjukvårdare på platsen:
Plats för telefon:

Ansvarig domare:
Domare:

Kommentarer:

TÄVLANDE MED FUNKTIONSNEDSÄTTNING, PARABÅGSKYTTE

Redan innan våra nuvarande regler började formuleras förekom det deltagare i bågskytte som var funktionsnedsatta. Genom åren har deltagandet ökat, både i World Archerys tävlingar och i tävlingar med organisationer för funktionsnedsatta som arrangörer. Nu har också regelboken fått ett eget kapitel om hjälpmedel vid funktionsnedsättning i Bok 3, Appendix 2

På nationell tävlingsnivå har domare ofta hamnat i situationer som inte täcks varken av regler eller vedertagna procedurer. Därför ges här rekommendationer, som kan ge domaren stöd för ett lämpligt handlingssätt i sådana lägen.

Vem är funktionsnedsatt, enligt reglerna?

För det första, som domare förväntas du inte kunna göra medicinska bedömningar av olika funktionsnedsättningar, men avsikten med reglerna är att göra det möjligt för personer med olika funktionsnedsättningar att på ett anpassat sätt kunna delta i våra bågskyttetävlingar. Vidare, sunt förnuft säger oss att funktionsnedsättning handlar om till exempel att inte kunna skjuta i stående ställning, att behöva hjälp med att lägga på pil, och kanske behöva vara fastspänd i rullstolen.

Sedan 2012 har det pågått mer seriöst arbete med att ge ut klassificeringskort till funktionsnedsatta skyttar. Korten visar vad skytten behöver och får använda i form av hjälpmedel vid tävling, för att bli konkurrenskraftig.

Hur mycket plats på skjutlinjen behöver en rullstolsburen skytt?

Det är viktigt att förstå att de 90 (80) cm som stipuleras för bågskytte är ett minimimått. Tanken bakom regeln är att skyttarna inte ska kollidera med varandra under skjutningen. En rullstol behöver upp till 125 cm (maxmått på rullstolen enligt reglerna), men om skyttarna vid sidan om klarar sig med lite mindre än 90 (80) cm, så kan ett akut utrymmesproblem ofta ordnas med en liten justering och lite god vilja. Den rullstolsburnes överkropp och båge befinner sig ju långt från nästa skytt. En del arrangörer löser problemet genom att placera rullstolarna vid skjutfältets kanter. För att förhindra problem och tråkigheter vid tävlingsstarten om man vet att rullstolsburna skyttar kommer att delta bör skjutpositionerna vara markerade för att hantera situationen. Markera positionen med en linje tvärs över skjutlinjen, och placera rullstolens sittdynas centrum över linjen. Men observera att arrangören inte har någon skyldighet att ordna med särskild rullstolsplats på skjutlinjen, såvida inte tävlingen är en paratävling.

Får en funktionsnedsatt skytt stanna kvar på skjutlinjen?

Grundat på vedertagna procedurer, till och med i OS, är svaret JA. Nästa problem uppstår då när skjutningen sker i två omgångar. Men det är bara att justera placeringarna på skjutlinjen liksom i föregående avsnitt. Och hur ska skjutledaren veta att den rullstolsburne är färdig med sin skjutning? Vanligen tillämpar man numera att skytten placerar sin båge liggande över knäna, eller stödd på marken på väntelinjesidan av rullstolen.

Får en funktionsnedsatt skytt ha en medhjälpare som lägger pilen på bågen?

Under förutsättning att sådan hjälp sker utan störande ljud för övriga skyttar, finns det inget skäl att neka detta. I praktiken är en sådan procedur ganska långsam och är ingen fördel för skytten jämfört med övriga tävlande. Vidare tillåter ju World Archery information från lagledningen till skyttarna, så man behöver inte neka hjälpen med hänvisning till risken för otillåten coachning.

Markering - pildragning

Ibland uppkommer frågan om övriga skyttar på butten – eller arrangören – är skyldiga att ta hand om markering och pildragning för en funktionsnedsatt skytt. Svaret är NEJ, det finns ingen sådan skyldighet. Det är upp till skytten och/eller dennes lagledning att se till att det finns ett ombud som sköter det. Men visst kan de övriga skyttarna frivilligt ta på sig uppgiften.

Att dra strängen intill rullstolen

Ibland ser man en sittande funktionsnedsatt skytt dra strängen så att den rör vid stolen eller dess hjul, och då frågar man sig om sådant stöd är tillåtet. Man må diskutera om det är en fördel eller en nackdel, men organisationer för funktionsnedsatta skyttar förbjuder numera inte sådan teknik, eftersom det är nästan omöjligt att bedöma en sådan situation. Därför bör inte heller vi bekymra oss om det. Hur är det då med den sittande skytten som drar strängen till sitt eget knä eller lår? Det är inte någon fast punkt att ankra mot, så vi bör betrakta det på samma sätt som den stående skytten som drar strängen intill överkroppen (bröstskyddet) och sålunda acceptera det.

Funktionsnedsatta skyttar i lagtävling

Återigen, skytten får sitta kvar på skjutlinjen. Men eftersom denne aldrig passerar enmeterslinjen, när sker växlingen? Proceduren är att skytten höjer sin hand över huvudet för att visa att pilarna är skjutna. Att ta bågen från placeringen över knäna till skjutställning tar ungefär samma tid som att gå från enmeterslinjen till skjutlinjen, och detta tillsammans med att laget måste hålla koll på att växlingen sker korrekt gör att det anses vara ett rättvist förfarande. Regeln om att pilen inte får tas ur kogret gäller naturligtvis här också.

Amputerade

Ett nytt problem har dykt upp på senare år, eftersom en del skyttar med bågarmen amputerad har utvecklat system för att fästa bågen i protesen, antingen med ett snäpplås eller med sin eldrivna artificiella hand. Problemet gentemot World Archerys regler handlar då om att detta fixerar bågen mot båghanden, eller mot vad som kan anses som båghanden. Enligt reglerna är det inte tillåtet. Vi får använda en bågslinga, även om den sitter åt hårt, men det ger ändå flexibilitet, till skillnad från förfarandet ovan. Det kan ge en avsevärd fördel och är för närvarande inte acceptabelt inom World Archery. Däremot kan det finnas andra bestämmelser som gäller i tävlingar organiserade under IPC-regler. Det framgår då av klassificeringskortet.

Teleskop

Våra vanliga regler om teleskop på skjutlinjen måste tillämpas med visst förnuft. Reglerna om detta har ju i huvudsak tillkommit för medias skull, och om en funktionsnedsatt skytt har svårt att böja sig tillräckligt långt ner för att se i teleskopet måste vi ge skytten lite mer frihet i dess placering.

Stöd av stolen

En vanlig fråga handlar om att skyttar tar stöd mot rullstolens konstruktion. Det finns regler för hur stöd får vara utförda och placerade, ett visst avstånd under armhålan, och under inga förhållanden får bågarmen ha något stöd.

Skyttar som skjuter sittande på en stol eller en pall (i klass för stående) får enligt WA-reglerna inte luta sig mot stolens eventuella ryggstöd. SBF-reglerna har hänvisning till WA kapitel 21 och hjälpmedel i Bok 3 Appendix 2.

SKJUTLEDAREN

Perspektiv på skjutledaren

Hur väl en tävling genomförs är direkt beroende av hur väl skjutledaren sköter sina uppgifter och förpliktelser. Den kan flyta jämnt och effektivt med bara enstaka korta avbrott för materielfel, pilstuds och liknande, eller den kan hackas upp av onödiga avbrott och fördröjningar som beror på skjutledarens bristande förberedelser. Tyvärr händer det senare ibland. Både arrangörer och skyttar förtjänar bättre än så. Det är en förhoppning att dessa riktlinjer och förslag ska bilda en standard för skjutledarens uppgifter och förpliktelser.

Skjutledarens uppgifter är många, bland annat (men inte endast) att sköta tidgivningen, ge skyttarna order att inta skjutlinjen, hantera högtalarsystemet och alla meddelanden den vägen (om ingen annan har fått den uppgiften delegerad), försäkra sig om att alla tävlande, funktionärer och åskådare följer säkerhetskraven, och hålla kontroll på publik, press och funktionärers uppträdande på banan. Skjutledaren måste samarbeta med tävlingsledningen, domarna och funktionärerna på fältet för att tävlingen ska flyta bra. För att detta ska fungera på ett professionellt sätt har detta kapitel utvecklats som riktlinjer för den som antar utmaningen att tjänstgöra som skjutledare, och täcker de uppgifter och förpliktelser som skjutledaren har att iaktta från utnämningen till tävlingens slut.

Förberedelser före tävlingen

Förberedelserna börjar redan den dag skjutledaren utses. Det första en domare som fått skjutledaruppgiften måste göra är att:

- Börja ett samarbete med arrangören, ansvarige domaren och den tekniske delegaten för att skaffa sig all den information som behövs för genomförandet.
- Skaffa ett exemplar av tävlingsprogrammet och en skiss över tävlingsområdet.
- Från arrangören få reda på vem som skall vara medhjälpare till skjutledaren. Särskilt om det förekommer finalskjutningar är det nödvändigt med en kunnig medhjälpare, en person kan omöjligen kontrollera hela fältet under dagens tävlingsförhållanden.
- Ta reda på hur skjutledarens torn ser ut och är placerat

- Ta reda på hur tidgivningssystemet fungerar, och vilken reservutrustning som finns tillgänglig.
- Ta reda på om det kommer att finnas press, TV eller andra media närvarande.
- Repetera och läsa in de regler och regeltolkningar som berör tävlingen. Lämpliga källor, förutom regelboken, är Judges' Newsletters, World Archery Information Bulletins, Domarehandboken och förstås tävlingens domare.
- Sammanställa den utrustning som behövs: skrivmateriel, formulär för tidgivningen, kalkylator, visselpipa, stoppur, kikare, regnkläder, regelbok mm som kan vara till nytta för skjutledaren och medhjälparen. Använd alltid ett formulär för tidgivningen. Annars är det omöjligt att följa tävlingens förlopp. Många erfarna skjutledare gör sina egna formulär, anpassade till den aktuella tävlingen, upplägget kan variera mellan olika tävlingstillfällen.

Vid ankomsten till tävlingsplatsen

- Ordna ett möte med tävlingsledningen, domarna, den tekniske delegaten och övriga funktionärer för att klargöra tävlingens uppläggning. Ta också tillfället i akt att inskärpa att under tävlingen är skjutledartornet FÖRBJUDET OMRÅDE för all personal, förutom i direkta nödfall. Klargör också hur kommunikation med skjutledaren ska fungera när skyttarna är vid tavlorna. Det är viktigt att det fungerar smidigt så att skjutledaren och medhjälparen kan koncentrera sig på kontrollen över tävlingen.
- Ta reda på eventuella ändringar i dagsprogrammet som påverkar skjutledarens verksamhet, och handla därefter.
- Ta en tur runt tävlingsplatsen och se hur säkerheten fungerar, särskilt hur tillträdet till fältet är organiserat så att inte funktionärer och åskådare kan utsättas för fara när tävlingen pågår. Vid behov, diskutera ytterligare säkerhetsåtgärder med tävlingsledningen, liksom hur representanter för media ska hanteras.
- Kontrollera skjutledartornet och dess placering på fältet. Det måste stå så att skjutledaren och medhjälparen har fri sikt över hela fältet, åt båda hållen. Det kan stå i fältets mitt, 2-3 meter bakom skjutlinjen, eller i endera sidan. Det behöver vara stort nog för två personer och all kommunikationsutrustning och bör vara försett med ett tak med överhäng som sol- och regnskydd. Ett staket runt tornet på någon meters avstånd är bra för att hålla skyttar och åskådare borta.
- Försök få tillgång till tävlingsledarens och ansvarige domarens checklistor. Där kan man läsa ut deras ansvarsområden, och även om det inte är skjutledarens sak att göra deras jobb, är det du som ska ta ansvaret för genomförandet när tävlingen startar, och det är bra att kunna göra en snabb kontroll att rätt utrustning och funktionärerna finns på plats.
- Skaffa fram en lista på de tävlande.
- Ordna så att du får tillfälle att öva med materielen, högtalarsystemet, tidtagnings-utrustningen och reservutrustningen. Tänk igenom hur du kan gå över till reservförfarande vid problem med den ordinarie materielen. Den tid du lägger här ger dig säkerhet i din ledning av tävlingen och du kan lättare och snabbare lösa eventuella problem. Även din medhjälpare måste kunna hantera utrustningen och behöver också träna på det.

Ta tidtagningsutrustningen som exempel. Den brukar styras av knapptryckningar, en del funktioner fordrar flera tryckningar efter varandra. Gör det alltför snabbt, så hinner systemet inte med, och du kan få allehanda konstiga reaktioner, klockor som stannar, fel ljussignal osv. Du måste ta tillfället i akt att lära känna anläggningens egenheter.

- Kontrollera att skjutsignaler och tidgivning syns och hörs över hela fältet, synligt både för vänster- och högerskyttar. Kontrollera att högtalarna hörs över hela området.
- Använd den officiella träningen till att öva med utrustningen. Gör också manuskript för de annonseringar du ska göra över högtalarsystemet. Se till att få kopior av alla handlingar som rör tävlingen från och med denna tidpunkt.

Under tävlingen

- Samarbeta med den ansvarige domaren och funktionärerna för att hitta eventuella brister på fältet, och lösa sådana problem.
- Kom till tävlingsplatsen minst en halvtimme före start så att du kan göra en sista kontroll av fältet och utrustningen. Ta kontakt med ansvarige domaren före varje moment i tävlingen.
- Även om du har domarebehörighet (och det ska du ju ha som skjutledare) har du inte den rollen nu, och du ska inte bära domarens kännetecken (väst, tröja etc.).
- Om du ska använda högtalarsystemet, måste du vara förberedd på vad du ska säga, förutom i rena nödfall. Det är bra att ha färdiga manuskript för hur du ska hantera materielfel, studsar, genomskjutningar mm. Tala tydligt och inte för fort, både inomhus och utomhus kan det bli störande ekon som totalt fördärvar förståelsen om det går för fort.
- Ge skyttarna hjälp med nerräkning före start och när pausen ska sluta. Meddela 10 minuter före, fem minuter före och en minut före start.
- Meddela före markeringen efter förmiddagens sista serie hur lång lunchrasten blir och exakt klockslag för tävlingsstarten efter rasten. Är det en tvådagarstävling gör du motsvarande efter sista tävlingsserien för dagen och meddelar nästa dags starttid innan du avslutar dagens tävlingspass.
- Se till så att ljudsignalerna kommer konsekvent, skyttarna vänjer sig vid en tävlingsrytm och varje avvikelse uppfattas som en störning. De flesta föredrar att skjutningen går snabbt utan onödiga väntetider på att få inta skjutlinjen. Försök undvika varje form av förseningar och avbrott.
- Självfallet måste det bli avbrott i rytmen för materielfel, studsar och annat som föreskrivs i reglerna. Meddela omgående, så snart siste skytten lämnat skjutlinjen, vad som ska hända. I nödfall, som en butt som blåser omkull eller vid en säkerhetsrisk, stoppa skjutningen med en serie signaler, minst fem, och se till att funktionärerna tar hand om problemet. Här bör domaren också meddela skjutledaren om hur han hanterar ärendet och hur lång tid det kan ta. Var uppmärksam på att skyttar kan ta miste och gå fram till skjutlinjen på den första signalen av de fem.

Det är domarens sak att hålla kontroll på skyttarnas uppträdande, inte skjutledarens, men skjutledaren har den bästa uppsikten över skjutlinjen och kan hjälpa domaren vid problem som denne inte uppfattar. Ibland får skjutledaren ta emot klagomål på någon skytts uppträdande från lagledare eller andra skyttar. Hänvisa alltid sådana ärenden till domaren, det är hans uppgift att sköta sådant.

Om det är mycket kort tid kvar, 10 sekunder eller mindre, när siste skytten lämnar linjen, är det bäst att låta tiden löpa ut. Det är kort nog för att det inte ska uppfattas som en longör. Annars är det rätt att avbryta klockan direkt när skjutlinjen är tom, så att tävlingen flyter på bästa sätt. Detta förutsatt att domare inte har gjort skjutledaren uppmärksam på att det finns någon skytt som har pilar kvar att skjuta.

Om funktionsnedsatta skyttar deltar är det vanligt att man alltid låter tiden löpa ut, eftersom det kan vara svårt att avgöra om det finns skyttar kvar på linjen som inte är klara, de kan vara dolda bakom någon av de rullstolsburna eller stående funktionsnedsatta, som ju får stanna kvar på linjen.

Skjutledaren måste koncentrera sig på sin uppgift och ska inte ägna sig åt fotografering eller pilobservationer med kikare under tävlingen.

Det är också viktigt att skjutledaren och medhjälparen kontrollerar tavellinjen så att det inte sitter pilar kvar i tavlorna och att alla skyttar och funktionärer har lämnat tavlorna innan signal ges för skyttarna att på nytt inta linjen.

Sammanfattning

Skjutledare är en av de viktigaste befattningarna under tävlingen. Det är han som är koreograf och regissör för föreställningen. Ingen annan har större inflytande på om tävlingen ska bli lyckad eller en katastrof. Därför måste han kunna reglerna som en domare, och känna banan lika bra som funktionärerna på fältet.

Det ska inte behöva vara någon skillnad på hur tävlingen leds om det är en lokal klubbtävling eller ett världsmästerskap. Skyttarna ska kunna förvänta sig samma kvalitet på genomförandet vid alla tävlingar.

Skjutledaren måste alltid komma väl förberedd och kunnig. Han ansvarar inför arrangören och inför de tävlande, så han måste behärska reglerna för skjutning, genomförande och uppträdande.

Skjutledaren uppträder kompetent, professionellt och värdigt. Då skapar han en anda där skyttarna bara behöver bekymra sig om att skjuta sina pilar efter bästa förmåga.

Allra viktigast är det att skjutledaren inser att han är tävlingens och de tävlandes tjänare. Det är skyttarna som är stjärnorna på scenen, skjutledaren är scenmästaren som låter stjärnorna framträda på bästa sätt och hjälper dem så att hela föreställningen blir lyckad.